

JAARVERSLAG 2025

Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
Beek-Ubbergen

1. INLEIDING	2
2. ORGANISATIE	3
2.1 VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP	
2.2 STICHTING DE LANDSCHAPSWACHT	
2.3 STICHTING DAS&BOOM	
3. VOORLICHTING , FONDSENWERVING EN LEDEN	10
3.1 LANDSCHAPMUSEUM	
3.2 FONDSENWERVING	
3.3 LEDEN	
4. PROJECTEN EN PROGRAMMA'S VAN DE VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP	11
4.1 BELEIDSBEINVLOEDING	
4.2 LANDSCHAPSHERSTEL	
4.3 COLLECTIEF DELTAPLAN LANDSCHAP	
4.4 PROGRAMMA MAASHEGGEN	
• EXTRA PROJECT POSTCODELOTERIJ	
• BEHEER GEMEENTEN MAASHEGGEN	
• COLLECTIEF DELTAPLAN LANDSCHAP	
• MAASHEGGENPROJECT LIMBURG	
4.5 PAD UIT DE PUT	
4.6 ICOONLANDSCHAPPEN	
4.7 INTERREG-PROJECT GRENZELOOS LANDSCHAP	
4.8 GRAFTENPROJECT	
4.9 LANDSCHAPSADVIES	
4.10 SOORTENBESCHERMING	
4.11 RESTAURATIE COMPLEXE HOUTWALLEN	
4.12 LANDSCHAPSHERSTEL STEDENDRIEHOEK APELDOORN, DEVENTER EN ZUTPHEN	
4.13 DIGITAAL LANDSCHAPSARCHIEF	
4.14 GOUDEN MISPEL EM GOUDEN ZWALUW	
4.15 DAS&BOOM	
5. FINANCIEEL VERSLAG	28
5.1 Financiën 2025	
5.2 Begroting 2026	
6. JAARPLAN 2026	32
7. VERANTWOORDINGSVERKLARING	45
BIJLAGE 1: Controleverklaring afgegeven bij de samengevatte jaarcijfers 2025	48

1. INLEIDING

Voor u ligt het jaarverslag 2025 van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC). De VNC is een vereniging van enthousiaste en betrokken leden, vrijwilligers en een klein professioneel bureau, waar kwaliteitsdenken en winst voor het landschap voorop staan.

De medewerkers van VNC slaagden erin om, conform de SMART-doelstelling, geformuleerd in jaarplan 2025, en passend binnen het Meerjarenbeleidsplan, uitvoering te geven aan de verschillende projecten. Ook hebben alle inspanningen om de ambities te realiseren hun vruchten afgeworpen.

Dankzij een extra bijdrage van € 1,15 miljoen van de Nationale Postcode Loterij kon de VNC in 2025 starten met een mooi groot project: Pad uit de Put. Samen met Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en IVN Natuureducatie zijn we aan de slag gegaan om de penibele situatie van padden in Nederland drastisch te verbeteren. Het project loopt de komende vier jaar en voorziet in verschillende maatregelen om leefgebied te herstellen en om te verhelpen dat dieren ongezien en ongemerkt in rioleringen verdwijnen.

Verder is hard gewerkt aan enkele andere grote projecten zoals Grenzeloos Landschap (interreg), het Maasheggenproject Limburg, landschapsherstel Stedendriehoek, en het project 'Restauratie van complexe houtwallen'.

2025 was ook het jaar waarin de organisatie een directeurswissel heeft ondergaan. Jaap Dirkmaat bereikte de pensioengerechtigde leeftijd van 67 jaar en gaat het na bijna 45 jaar directeurschap wat rustiger aan doen, hoewel hij wel blijft werken voor de vereniging. Hij is als directeur van de VNC opgevolgd door Gertjan Sengers, die tot dan toe projectleider bij de VNC was. Wel blijft Jaap Dirkmaat voorlopig voorzitter van de Stichting Das&Boom.

Het bestuur complimenteert de medewerkers van de VNC voor het indrukwekkende pakket aan werkzaamheden dat in 2025 is verzet.

2. ORGANISATIE

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, de Landschapswacht en Stichting Das&Boom functioneren als één organisatorische eenheid. Hieronder vindt u een verslag van de belangrijkste ontwikkelingen in fondsenwerving, leden- en donateurs aantal, missie en visie, doelstelling, bestuurlijke samenstelling en overige organisatorische informatie van de VNC, de Landschapswacht en Stichting Das&Boom.

2.1 Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Missie

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC) wil agrarische cultuurgeschiedenis zichtbaar houden. Daarnaast ijvert zij voor een rijk geschakeerd cultuurlandschap in heel Nederland, nadrukkelijk ook in de bebouwde omgeving. Een landschap van deze tijd, met respect voor het verleden en voor de mensen die daar nu werken, wonen en recreëren. Gezien de ecologische footprint die Nederland in de wereld heeft, zet de VNC zich in om agrarische (voedsel)productie in onze vruchtbare delta te behouden. Deze agrarische productielandschappen moeten ook ruimte bieden aan andere functies zoals cultuurhistorie, landschapsschoon, recreatie en biodiversiteit.

Visie 'Nederland weer mooi'

De agrarische cultuurgeschiedenis van een aanzienlijk gedeelte van Nederland is al eeuwenoud. De VNC beoogt enerzijds een grootscheeps herstel van de traditionele kavelgrenzen en anderzijds de aanleg en het ontwerp van geheel nieuwe elementen in heel Nederland - buiten de aangekochte natuurgebieden en steden. Een Nederland waar je trots op bent, een landschap waar je graag in vertoeft. Een mooi Nederland.

Deltaplan voor het Landschap

Het Deltaplan voorziet in een netwerk van landschapselementen zoals akkerranden, bloemrijke bermen en slootkanten, heggen en houtwallen, graften en lanen, wordt in het Deltaplan gekoppeld aan fiets-, ruiter- en voetpaden en kanoroutes.

Natuur in de straat

Naast de aandacht die het landschap krijgt, wil de VNC ook de bebouwde omgeving groener maken. In feite is het stedelijk landschap ons meest intensief ingerichte cultuurlandschap. Het is van belang juist daar waar de meeste mensen wonen, werken en studeren het contact met de natuur zo laagdrempelig mogelijk te maken. De VNC acht het in het belang van de natuurbescherming dat juist stedelingen door groen omringd worden. Niet alleen ten behoeve van de verjonging van de achterban van natuur- en landschapsorganisaties, maar ook ter bevordering van voor de natuur en het landschap positieve keuzes en beïnvloeding van de politiek.

Statutaire doelstelling

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap heeft ten doel:

- a. het behoud, herstel en verrijking van het agrarisch cultuurlandschap, waarbij groen-blauwe dooradering van heel Nederland het streefbeeld is;
- b. het stimuleren van de waardering voor het agrarisch cultuurlandschap bij onder meer maatschappelijke en politieke organisaties, bedrijfsleven, overheden, opleidingsinstituten en

- individueel, waarbij cultuurhistorie, biodiversiteit en een forse verbetering van de natuurvriendelijke recreatieve ontsluiting als basis dienen;
- c. het (doen) wegnemen van barrières en oplossen van knelpunten om tot dit verbeterde agrarisch cultuurlandschap te komen;
 - d. het behoud van cultuurhistorische landschapselementen als onderdeel van het cultureel erfgoed en als inspiratiebron voor herstel van oude en inrichting van nieuwe landschappen, waarbij verbetering van de biodiversiteit een belangrijk principe is;
 - e. het herstellen van oude en inrichten van nieuwe landschappen, waarbij altijd in goed overleg en met respect voor de grondeigenaren en –gebruikers wordt gehandeld;
 - f. natuurgebieden met elkaar te verbinden, waardoor flora en fauna weer vrijelijk van ons land gebruik kunnen maken;
 - g. het geven van voorlichting in brede zin;
 - h. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Bestuur van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Het Algemeen Bestuur van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap had in 2025 de volgende samenstelling:

Henk van den Berg (voorzitter)

Hoofdfunctie: Trainer en beoordelaar bij Groeien in Organisaties
Relevante nevenfunctie(s) Kwartiermaker bij Peelnatuurdorpen
 Voorzitter woonvereniging Den Tempel

Dedde Smid (penningmeester/secretaris) – tot 21 juni 2025

Hoofdfunctie: Zelfstandig consultant, directeur Stichting Belmonte Arboretum, Wageningen
Relevante nevenfunctie(s) Bestuurslid St. Landschapskapitaal

Gerard van Well (penningmeester/secretaris) – per 21 juni 2025

Hoofdfunctie:
Relevante nevenfunctie(s) Bestuurslid St. Landschapskapitaal

Annet Kempenaar

Hoofdfunctie: Universitair docent bij Rijksuniversiteit Groningen
Relevante nevenfunctie(s)

Robbert Hijdra

Hoofdfunctie: Gepensioneerd
Relevante nevenfunctie(s) Lid van de Raad voor Advies van ‘Wallaart & Kusse Public Affairs’
 Bestuurslid Das&Boom

Jantine Schinkelshoek

Hoofdfunctie: Directeur & initiatiefnemer Stichting Hoopheggen

Directie Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Tot 21 juni 2025

Jaap Dirkmaat, Directeur

Relevante nevenfuncties

Voorzitter Stichting Das&Boom

Lid Urgenda

Bestuurslid Coöperatieve Vereniging Deltaplan

Landschap U.A.

Lid Stedelijk Netwerk Nijmegen

Per 21 juni 2025

Gertjan Sengers

Relevante nevenfuncties

Bestuurslid Coöperatieve Vereniging Deltaplan

Landschap U.A.

Personeel en vrijwilligers

Op 31 december 2025 was het vaste personeelsbestand als volgt samengesteld:

Visievorming en Agendering	Gertjan Sengers, Jaap Dirkmaat, Valentijn te Plate, Lars van Peij, Merel Corbeek, Christian Cuppen, Malve Falk, Wesley Huisman, Rick Huigen, Dirk den Hollander, Tim Leenders, Erin Koopmans, Peter Ceelen, Leon Otten
Groenbeheer	Niek Everaarts, Sjaak Koning, Steven Webber, Amber van Loij, Dennis den Uijl, Ramon Rodriguez Olid, Daniel Karlsson
Das&Boom	Marc Moonen
Interieurverzorging	Adriana Cordoba Rodriquez
Financiële administratie	John de Groot
Personeelszaken	Jannie Hopman
Secretariaat	Sterre Jacobs, Marijke van der Laan, Khadisja Ouanani, Sylvia Haffmans

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap staat positief tegenover het werken met vrijwilligers en wil het werken met vrijwilligers stimuleren zodat mensen in aanraking komen met het werk van de VNC. De bedoeling is vrijwilligers zoveel plezier te laten beleven aan hun werk dat ze enthousiast en positief staan tegenover het werk en de doelstellingen van de VNC en dat enthousiasme uitdragen. De VNC heeft een vrijwilligersbeleid opgesteld, waarbij het uitgangspunt is om het werken en omgaan met vrijwilligers te professionaliseren zodat het aantal vrijwilligers de komende jaren kan groeien, met behoud van betrokkenheid en plezier in het werk, zowel bij de VNC-medewerker als de vrijwilliger, waardoor vrijwilligers daadwerkelijk het gevoel krijgen erkend en gewaardeerd te worden.

Het aantal vrijwilligers bedroeg op 31 december 2025 in totaal 44. Dit aantal is als volgt over de verschillende werkvelden verdeeld:

- Landschapmuseum 12 vrijwilligers
- Dierverzorging 16 vrijwilligers
- Groen/pand/Overig 16 vrijwilligers

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen zit in de genen van de organisatie: zorg voor natuur en landschap maakt immers deel uit van onze missie. Het beleid van de organisatie is erop gericht om daar waar mogelijk duurzame en verantwoorde middelen in te zetten. Tevens biedt de VNC aan meerdere mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek of stageplaats.

VNC maakt zich zorgen om de discussie rondom de energietransitie in Nederland. Getracht wordt beleidsmatige invloed uit te oefenen op dit onderwerp, waardoor de energietransitie op zorgvuldige wijze in Nederland geïmplementeerd wordt, met zo minimaal mogelijke gevolgen voor natuur en landschap, en op een zo efficiënt mogelijke wijze.

Integriteitsbeleid

Het integriteitsbeleid van de VNC maakt onderdeel uit van het personeelshandboek van de VNC.

VNC vertrouwt haar medewerkers, vrijwilligers en andere vertegenwoordigers op hun integriteit.

Desondanks willen we het heel graag weten mochten we ons toch niet houden aan onze eigen standaarden zodat we daar iets aan kunnen doen.

Meldingen van integriteitsschendingen kunnen gedaan worden via het online meldpunt integriteit, of bij de externe vertrouwenspersoon van de VNC.

Voorbeelden van integriteitsschending:

- belangenverstrengeling;
- manipulatie van of misbruik van (de toegang tot) informatie;
- onverenigbare functies/bindings/activiteiten;
- strafbare feiten binnen werktijd zoals diefstal, verduistering, fraude, corruptie;
- strafbare misdrijven buiten werktijd;
- verspilling en misbruik van eigendommen;

Over 2025 zijn geen meldingen/schendingen vastgesteld.

Risicomanagement

Samen met de directie streeft het bestuur van de VNC naar een goed management van risico's en de beheersing daarvan. Voor dit moment zijn een aantal belangrijke risico's in kaart gebracht:

Onvoldoende middelen werven voor realiseren ambities

- Het werven van fondsen is als gevolg van een diverse ontwikkelingen steeds minder vanzelfsprekend. Daarnaast blijven kosten personeel en organisatie stijgen. Risico is dat niet alle activiteiten meer kunnen plaatsvinden, nog los van het ontplooiën van extra activiteiten.
- De VNC is daarom continue op zoek naar nieuwe methoden en geldbronnen en een meer zakelijke benadering van activiteiten.

Personeel

- De huidige krapte op de arbeidsmarkt maakt het lastig om aan goed personeel te komen, voor een aantal bepalende functies in de organisatie. Tegenover de commerciële en ambtelijke bedrijven en instellingen is onze salariëring onvoldoende concurrerend (door te weinig beschikbare middelen) en vormt hier ook een risico. Het gevolg kan discontinuïteit in het realiseren van zowel korte- als lange termijn doelstellingen betekenen.

- VNC is in dit kader afhankelijk van het idealisme van de medewerkers en het geven van uitdagende projecten die leiden tot snelle en concrete resultaten. Voorts zal per 1-1-2026 een nieuw functiehuis geïmplementeerd worden, welke geïnitieerd is op de CAO Bos en Natuur, met overeenkomstige salarisschalen.

Beleidsmatige sturing door VNC

- Veel ambities van de overheid voor wat betreft landschap en natuur landen op de verkeerde plekken landen (bv zonneparken, of invulling van de woningbehoefte, delfstoffenwinning etc). Om hier goed in te sturen beschikt de VNC over te weinig middelen en mankracht. Denk vooral aan kostbaar juridisch advies.
- Dit risico is direct gerelateerd aan de twee eerder genoemde risico's: middelen en personeel.

Mogelijk gemaakt door

De projecten en activiteiten van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap werden in 2025 mede mogelijk gemaakt door donaties van:

- Postcode Loterij
- Contributie van de leden
- Cultuurfonds
- Stichting Doelwijk
- Ars Donandi
- VandeBron

2.2 Stichting de Landschapswacht

Statutaire doelstelling Stichting de Landschapswacht

1. De stichting heeft ten doel:

- a. het behoud van cultuurhistorische landschapselementen als onderdeel van het cultureel erfgoed en als inspiratiebron voor herstel van oude en inrichting van nieuwe landschappen;
- b. voorlichting, aanplant, beheer, herstel en bescherming van cultuurhistorische landschapselementen zoals (vlecht)heggen, hagen en houtwallen, binnen en buiten de bebouwde kom in geheel Nederland;
- c. eigenaren en beheerders wijzen op hun verantwoordelijkheid voor beheer en onderhoud van het cultuurhistorisch landschap;
- d. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

2. De stichting tracht haar doel te verwezenlijken met:

- subsidies, giften, legaten, erfstellingen, inkomsten uit vermogen en opbrengsten uit uitgevoerde werkopdrachten en alle verdere wettige middelen. Dit alles in de ruimste zin van het woord.

Samenstelling bestuur

Jaap Dirkmaat (voorzitter)

Relevante nevenfunctie(s)

Directeur Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
Voorzitter Stichting Das&Boom
Bestuurslid Coöperatieve Vereniging Deltaplan
Landschap U.A.

Lid Urgenda
Lid Stedelijk Netwerk Nijmegen

Valentijn te Plate (secretaris/penningmeester) Penningmeester Stichting Landschapskapitaal
Penningmeester Coöperatieve Vereniging Deltaplan
Landschap U.A.

2.3 Stichting Das&Boom

Statutaire doelstelling Stichting Das&Boom

1. De stichting heeft ten doel:

- a. de gunstige staat van instandhouding van planten en diersoorten op Nederlands grondgebied, door de bescherming en het behoud van bedreigde soorten dieren en planten en hun leefgebieden en of trekroutes, overwintering of broed- en ruigebieden, overeenkomstig internationale verdragen, richtlijnen en conventies voor zover Nederland daarin een verdragsluitende partij is en of verplichtingen is aangegaan, mede in het belang van het totale leefmilieu, zulks met name ook in het belang van de mens, zich hierbij mede beroepend op art. 21 van de Grondwet. Bij wijze van voorbeeld en derhalve geenszins limitatief bedoeld gaat het daarbij meer specifiek om bedreigde plant- en diersoorten zoals korenwolf, geelbuikvuurpad, korhoen, otter, das, hazelmuis en leefgebieden van deze dieren, aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur, Ecologische Verbindingszone, Natura 2000-gebied of Beschermd Natuurmonument;
- b. het ondersteunen van de doelstelling en werkzaamheden van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, inschrijfnummer Kamer van Koophandel Centraal Gelderland 40 14 52 91, met activiteiten en overige (financiële) middelen;
- c. het beschermen van gelijksoortige belangen, zoals hiervoor onder a. en b. bedoeld, van andere (rechts)personen;
- d. hulpbehoevende dassen, die door ziekte, verwonding of verwezing, door direct of indirect menselijk handelen of nalaten tijdelijk niet zelfstandig in de vrije natuur kunnen overleven, tijdelijk op te vangen, te verzorgen en te revalideren. De opvang bij de stichting is gericht op een zo spoedig mogelijke terugkeer van de dieren naar de natuur, waarbij zoveel mogelijk wordt voorkomen dat dieren onnodige stress ervaren of letsel oplopen. De opvang is zodanig dat een dier zoveel mogelijk zijn soorteigen gedrag kan blijven vertonen na terugkeer naar de natuur. De stichting bevordert zinvolle hulp aan dassen op een zo terughoudend mogelijke manier. Bovendien tracht de stichting onoordeelkundig ingrijpen in natuurlijke processen zoveel mogelijk te voorkomen middels een proactief voorlichtingsbeleid, speciaal gericht op personen en organisaties die geconfronteerd (kunnen) worden met dassen die mogelijk hulpbehoevend zijn.
- e. het verrichten van alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Samenstelling bestuur
Jaap Dirkmaat (voorzitter)

Relevante nevenfunctie(s)
Directeur Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
(tot 21 juni 2025)
Lid Urgenda
Lid Stedelijk Netwerk Nijmegen
Bestuurslid Coöperatieve Vereniging Deltaplan
Landschap U.A.

Gerard van Well (secretaris)

Bestuurslid St. Landschapskapitaal
Penningmeester/secretaris VNC (vanaf 21 juni 2025)

Robbert Hijdra (penningmeester)

Lid van de Raad voor Advies van 'Wallaart & Kusse
Public Affairs'
Bestuurslid Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

De projecten en activiteiten van Das&Boom werden in 2025 mede mogelijk gemaakt door:

- Inzet van vrijwilligers
- Betaalde adviesopdrachten
- Stichting Dierenlot
- Vriendenloterij

3. VOORLICHTING, FONDSENWERVING EN LEDEN

3.1 Landschapmuseum

Het Landschapmuseum biedt belangrijke ondersteuning bij het creëren van draagvlak voor de doelstellingen van de VNC. Het wordt veelvuldig bezocht door leden van de VNC en andere geïnteresseerden. Daarnaast bezoeken ook doelgroepen als agrariërs, ambtenaren en politici, natuurbeheerders en studenten van universiteiten en voortgezet onderwijs het centrum.

Door middel van voorlichting en educatie komen de bezoekers aan de weet waar in hun eigen omgeving nog oude gave cultuurlandschappen zijn (en waar ze zijn verdwenen). Ook kunnen zij er ideeën opdoen over toekomstmogelijkheden voor het landschap.

Het Landschapmuseum was in 2025 normaal geopend, elke woensdag en zondag, van april tot november.

3.2 Fondsenwerving

Bij de fondsenwerving hanteert de VNC de gedragscodes van het VFI. De fondsenwerving is als volgt onderverdeeld:

- 1 individuele werving
- 2 werving via media
- 3 aantrekken sponsors en donoren

De besteding van de geworven gelden is conform de doelstelling van de VNC. Het beleid met betrekking tot fondsenwerving is dat niet meer dan 25% van deze fondsen wordt besteed aan de werving van nieuwe fondsen. De VNC streeft erna dit percentage onder de 10% te houden. Voor 2025 is dit percentage 0,5%.

3.3 Leden

Op 1 januari 2025 telde de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap 2.735 leden. Op 31 december 2025 was dit aantal licht gedaald naar 2.649. De bijdragen van de Zomeractie 2025 waren bestemd voor de aanschaf van een watertank om kwetsbare aanplant te kunnen bewateren. De Herfstactie stond in het teken van de ontwikkeling van een de nieuwe website voor de VNC. De Kerstactie 2025 was bestemd voor nieuw materieel voor de groenploeg: een nieuwe tractor met maaiarm.

Het kwartaalblad *Landschappelijk* verscheen in het verslagjaar viermaal.

4. PROJECTEN/PROGRAMMA'S VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP

4.1 BELEIDSBEINVLOEDING

ONVERMINDERDE DRUK OP HET BUITENGEBIED - DE SLAG OM DE RUIMTE;

De druk op het landelijk gebied is in 2025 onverminderd groot gebleven. De ruimtevraag vanuit woningbouw, energietransitie, delfstofwinning en andere maatschappelijke opgaven blijft zich opstapelen. Daarmee zet de 'slag om de ruimte', die in voorgaande jaren al werd gesignaleerd, onverminderd door. De VNC spreekt zich al jaren uit over het ontbreken van een integrale overkoepelende visie.

Ontwerp-Nota Ruimte

In 2025 is echter door het Rijk de Ontwerp-Nota Ruimte gepresenteerd, waarin de ruimtelijke koers tot 2050 is uitgezet. De VNC onderschrijft het belang van een nationale regie op de ruimtelijke ordening. Echter binnen de Nota Ruimte worden er geen duidelijke ruimtelijke keuzes gemaakt en is het natuur- en landschapsbelang onvoldoende geborgd. In 2025 heeft de VNC dan ook een uitgebreide zienswijze ingediend op de Ontwerp-Nota Ruimte.

Een belangrijk kritiekpunt is dat natuur en landschap in de ontwerpnota geen volwaardig thema vormen. Waar voor andere functies de ruimtebehoefte expliciet wordt gemaakt, wordt voor natuur grotendeels teruggevallen op het bestaande beleid, terwijl juist dit beleid onvoldoende effectief is gebleken. De VNC heeft daarom bepleit om natuur en landschap als volwaardige ruimtelijke opgave op te nemen, waarbij het natuurnetwerk en ecologische verbindingzones versterkt dienen te worden en een robuust netwerk van groenblauwe dooradering in het agrarisch gebied wordt gerealiseerd.

Om de grote ruimtelijke opgaves te realiseren wordt ingezet op meervoudig ruimtegebruik als generieke oplossing. Meervoudig ruimtegebruik is een nobel streven voor ruimtelijke opgaven die met elkaar te combineren zijn. Echter de realiteit is dat veel ruimtelijke opgaven met elkaar conflicteren. De ontwerpnota ademt het adagium "alles kan overal", terwijl scherpe keuzes noodzakelijk zijn.

Alhoewel bouwen in het westen in de nieuwe Ontwerp-Nota Ruimte niet wordt uitgesloten, lijkt de drang erg groot om te bouwen in 'hoog Nederland'. De ontwerpnota lijkt hier een voorschot te nemen op de te verwachten zeespiegelstijging. De term 'bandstad' is gelanceerd, doelend op een stedelijke agglomeratie van Breda, Tilburg, Den Bosch, Nijmegen, Arnhem, Zutphen, Deventer, Apeldoorn en Zwolle. Het meer spreiden van de woningen en economie buiten de Randstad in de bandstad zal leiden tot veel landschaps- en natuurbederf. De VNC heeft daarom gepleit voor het trekken van duidelijke grenzen, waarbij (grootschalige) woningbouw en andere ruimtelijke ingrepen worden uitgesloten in natuurgebieden, ecologische verbindingzones en waardevolle cultuurlandschappen. Door te bouwen op plekken met geringe natuur- en landschapswaarden kunnen conflicten, vertragingen en juridische procedures worden voorkomen.

Dankzij de geopolitieke situatie zien we een nieuwe ontwikkeling: de extra ruimtevraag voor defensie. De VNC is van mening dat de uitbreiding van defensie niet ten koste moet gaan van natuurgebieden en dat goed gekeken moet worden naar alternatieve locaties. Sterker nog, er zijn juist kansen om de extra benodigde hectares voor defensie dusdanig te situeren dat een bijdrage wordt geleverd aan natuurherstel en versterking van ecologische verbindingen.

Compensatie Woningbouw

Zoals reeds beschreven probeert de VNC landelijk aan te dringen op meer regie, want eindeloos aanplakken van woningen zal betekenen dat onze natuur, verbindingzones en waardevolle landschappen worden aangetast. Echter de beperkte mankracht en middelen van de VNC betekent dat hierin keuzes gemaakt moeten worden. De VNC is in 2025 bij verschillende provinciale en gemeentelijke bijeenkomsten geweest in het kader van omgevingsvisies. Actief heeft de VNC zich bemoeid en de media opgezocht met betrekking van het voorkomen van schadelijke woningbouwplannen, zoals in Tolbert. Daarnaast is ingezet op het afdwingen van natuur- en landschapscompensatie. Zo is in gemeente Wijchen een grootschalig compensatiegebied bedongen bestaande uit weides en boomgaarden omzoomd met hagen.

De VNC heeft tevens in 2025 bij diverse symposia en werkgroepen het belang van een 'open ruimte heffing' benadrukt. Met de steeds schaarser wordende ruimte is het te billijken om iedere aantasting van de open ruimte (zoals nieuwe bedrijventerreinen, woningbouw, infrastructurele ontwikkelingen en zonneparken), te belasten met een heffing. Zo ontstaat er een financiële geldstroom die benut dient te worden om het resterende landschap groenblauw te dooraderen.

Bossenstrategie en boscompensatie

In Nederland is een ambitie uitgesproken om 15.000 hectare bosuitbreiding binnen Natuurnetwerk Nederland (NNN) en 19.000 buiten Natuurnetwerk Nederland te realiseren. De VNC maakt zich grote zorgen dat bosaanplant grotendeels gaat plaatsvinden in natuurgebieden en waardevolle cultuurlandschappen, waardoor de bestaande natuur en cultuurhistorische waarden verloren gaan. De VNC heeft in 2025 gesprekken gevoerd met Staatsbosbeheer om onze bezwaren kenbaar te maken. Met als resultaat dat 'gevoelige' locaties - lees: plannen voor bosaanplant in waardevolle landschappen - vooraf met de VNC worden besproken.

Bovenstaande geldt ook voor boscompensatie. Voor ruimtelijke ontwikkelingen dient regelmatig bos gecompenseerd te worden. Zo staat Rijkswaterstaat ook nog voor een grote opgave om hectares bos te compenseren. De VNC heeft er op aangedrongen dat bos op de juiste locaties en passend bij het type landschap wordt gecompenseerd. Met betrekking tot het Maasheggengebied is bijvoorbeeld toegezegd dat compensatie in de vorm van brede struweelhagen zou kunnen plaatsvinden.

Aanvalsplan landschapselementen

De VNC heeft meegeschreven aan het Aanvalsplan Landschapselementen. Het plan vertoont dan ook grote gelijkenissen met het in 2005 door de VNC opgestelde Deltaplan voor het Landschap. Het doel is de realisatie van 10 procent groenblauwe dooradering in het landelijk gebied. De 10 procent groenblauwe dooradering (GBDA) werd als richtinggevende doelstelling voor 2050 en als structurerende keuze verankerd in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Echter in 2024 besloot het toenmalig kabinet een streep te zetten door het NPLG. Daarentegen was de doelstelling van 10 procent dooradering inmiddels wel geland binnen veel provincies en ook bij de ministeries was in 2025 nog steeds draagvlak voor de plannen.

Door het ministerie werd aangegeven dat het ontbreekt aan een integraal overzicht van in hoeverre GBDA een bijdrage kan leveren aan het behalen van de verschillende wettelijke doelen. Partijen, waaronder beleidsmakers, geven aan dat er behoefte is om tot zo'n overzicht te komen. De VNC heeft aangeboden om dit overzicht te maken. In opdracht van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft de VNC verschillende

onderzoekers vanuit verschillende disciplines bij elkaar gebracht om middels literatuuronderzoek aan te tonen wat de bijdrage is van GBDA aan doelen op gebied van natuur, klimaat, water en landbouw. In een factsheet worden de resultaten in een integraal overzicht gepresenteerd. Het doel hiervan is aan te geven wat de bijdrage van GBDA is op gebied van natuur, klimaat, water, stimulatie van bestuivers en ecologische plaagbestrijding en hoe hiermee een bijdrage wordt geleverd aan het behalen van onze Europese verplichtingen (Vogel en Habitatrichtlijn en Natuurherstelverordening, de Klimaatopgave en Kaderrichtlijnwater).

Daarnaast heeft de VNC aan diverse werkgroepen deelgenomen, waarbij ze zich hard heeft gemaakt binnen de diverse overlegstructuren om een aanzienlijk deel van de 500 miljoen beschikbaar gesteld voor agrarisch natuurbeheer te laten landen ten goeden aan landschapsherstel.

4.2 LANDSCHAPSHERSTEL

In 2025 heeft de VNC grote én kleine landschapsherstelprojecten uitgevoerd. Hieronder een overzicht van uitgevoerde projecten.

Koningsven

Gelegen aan het natuurontwikkelingsproject Koningsven heeft de VNC in 2021 en 2022 een kleinschalig cultuurlandschap aangelegd. Er is circa 2 kilometer houtwal, 4,5 kilometer heg met overstaanders en 3 poelen aangelegd.

In 2025 heeft de VNC zorggedragen voor het jaarlijks onderhoud van de landschapselementen.

Aanleg struweelhagen op pachtgronden van OBG (Oud Burgeren Gasthuis)

De afgelopen jaren heeft de VNC op gronden van OBG bij Wijchen reeds ruim 4 km landschapselementen aan kunnen planten.

In 2025 is een tweede perceel door de VNC ingericht met hagen: ruim 5 kilometer hebben we hier kunnen realiseren.

Project Ooijpolder/Groesbeek

In de Ooijpolder heeft de VNC het reguliere beheer uitgevoerd van de aangelegde landschapselementen. Ook in Groesbeek voert de VNC bij diverse eigenaren het beheer uit. Totaal beheert de VNC hier ongeveer 10 km aan landschapselementen.

Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten

Voor Staatsbosbeheer (SBB) beheren we de heggen in en rondom Overasselt en Balgoij. Het gaat hier in totaal om 18 kilometer aan heggen. Ook de hagen op de Duivelsberg (Berg en Dal) worden in opdracht van SBB onderhouden. Door de goede samenwerking met SBB wordt de groenploeg steeds vaker gevraagd bij de uitvoering van onderhouds- en aanlegwerkzaamheden van landschapselementen.

Ook voor Natuurmonumenten onderhouden we jaarlijks 6 kilometer heggen op en rond de Sint Jansberg (Noord-Limburg) en het gebied De Banen.

Beheer gemeenten in het Maasheggengebied Brabant en Limburg

Voor de gemeenten Land van Cuijk, Heumen, Mook en Middelaar en Gennep onderhoudt de groenploeg jaarlijks de heggen. Het gaat hierbij om zo'n 60 km. Ook wordt de VNC gevraagd bij herstelwerkzaamheden aan deze heggen, zoals het inboeten van gaten of het verwijderen van overwoekeraars bij oude relictten van o.a. meidoorns.

Collectief Deltaplan Landschap

De VNC voert het beheer uit van de heggen van het collectief Deltaplan Landschap. Inmiddels gaat dit om ruim 50 km aan struweel- en knipscheerheggen. In 2025 is ook groot onderhoud aan 1,5 kilometer struweelhaag uitgevoerd. Daarbij kon tevens ongeveer 200m heg gevlochten worden.

SBB Maasheggen Brabant

Sinds 2018 voert de VNC het beheer uit aan de heggen van SBB in het Maasheggengebied die jaarlijks gesnoeid worden. In totaal gaat het hier om zo'n 20 km.

Gemeente Nijmegen

Afgelopen jaren zijn in opdracht van de gemeente Nijmegen diverse opdrachten uitgevoerd: landschapsinrichting nabij de Elshof, aanleg houtwallen en boomgaarden in percelen langs de Postweg, en aan de Streekweg in Nijmegen is een deel van een populierenbos omgevormd tot een geschikt leefgebied voor dassen. De VNC verzorgt langs de Postweg en tegenover de Mc Donalds in Malden het Charlemagne terrein (langs de Postweg in samenwerking met de agrarische natuurvereniging De Ploegdriever) het jaarlijkse beheer van deze projecten. In 2025 heeft de VNC wederom het beheer van deze gebieden uitgevoerd.

Interreg

Voor het Europese Interreg project heeft de groenploeg van de VNC ongeveer 1,5 kilometer aan nieuwe knipscheerheggen en struweelhagen aangelegd in het grensgebied.

Onderhoud landgoederen Hof te Dieren, Middachten, Jagershuis en Mulra.

De VNC onderhoudt hier elk jaar 12 km aan landschapselementen.

Triborg Dassencompensatiegebied

Vanwege woningbouwplannen bij Udenhout moest de projectontwikkelaar het daardoor verloren gegane leefgebied van de das elders compenseren. Das&Boom heeft hiervoor de samenwerking met de VNC gezocht, en in 2024 en 2025 kon door de VNC het dassencompensatiegebied worden aangelegd en ingericht met circa 1 kilometer heg, 80 meter houtwal, 80 meter mantelzoom en 30 hoogstamfruitbomen.

Dassencompensatiegebied Wijchen west

Ook bij woningbouwplannen in Wijchen diende een dassencompensatiegebied ingericht te worden. De VNC heeft een kunstmatige burcht voor de dassen aangelegd, en landschappelijk is een poel gerealiseerd, evenals 4 kilometer aan heggen, 20 hoogstamfruitbomen. Het grasland is met een graskruidenmix ingezaaid.

Begin 2025 is fase 1 van dit project afgerond. In 2026 gaat de VNC in opdracht van de gemeente Wijchen fase 2 opstarten: hiervoor worden er 18.000 stuks bosplantsoen geplant

in de vorm van struwelen en bosschages. Ook wordt er ongeveer 2 hectare bloemrijk grasland aangelegd, dat vooral gaat dienen als foerageergebied voor de das.

Graften Limburg

In 2024 zijn de uitvoeringsplannen opgesteld voor aanplant van ruim 1,5 kilometer graft en bijna 1,5 kilometer voor restauratie van graften: zie voor verdere toelichting 4.7.

De groenploeg van de VNC heeft op 8 locaties graften hersteld en aangelegd: zo is achterstallig onderhoud weggewerkt, hakhoutbeheer uitgevoerd, en opengevallen gaten ingeboet, en enkele graften zijn voorzien van raster om vraat en vertrapping door vee te voorkomen. De werkzaamheden zijn in 2025 afgerond.

Stedendriehoek

De groenploeg van de VNC had het afgelopen plantseizoen een mooie uitdaging: namelijk ruim 23 kilometer aan nieuwe landschapselementen aanleggen binnen slechts 2 maanden. Het betrof het project Landschapsherstel Stedendriehoek (zie ook verderop onder 4.12), waar de VNC een samenwerking aangegaan is met energiemaatschappij Vandebron, met als doel het herstellen van het landschap in de omgeving Stedendriehoek Apeldoorn Deventer Zutphen. Behalve met Vandebron werken we ook samen met verschillende andere partijen, zoals boeren, landschapspartijen en overheden. In het project staat de aanleg van groenblauwe dooradering centraal.

De groenploeg van de VNC, aangevuld met inhuurkrachten, heeft twee maanden lang, in 3 teams, dagelijks hard gewerkt om ruim 70.000 stuks plantsoen te planten. Uiteindelijk werd ruim 23 kilometer aan knipscheerhagen, struweelhagen, elzensingels en knotbomenrijen gerealiseerd.

Een prestatie van onze groenploeg waar we met zijn allen trots op zijn!

Divers

Ook heeft de groenploeg op diverse plaatsen plantsoen ingeboet en enkele kleinere aanleg klussen uitgevoerd. Naast bovengenoemde werkzaamheden voeren wij diverse anderen projecten/werkzaamheden uit. Zo onderhoudt de VNC ieder jaar ruim 25 km aan hagen bij diverse eigenaren waaronder langs de Meerwijkselaan, Postweg en Oude Kleefsebaan in Berg en Dal en de Stichting Maasheggen Balgoy. Verder zijn er diverse landschapswerken uitgevoerd voor o.a. de gemeenten Ede en Heumen, Geldersch Landschap, particulieren en bedrijven. Ook het demonstratiegebied Palland, onderdeel van het Landschapmuseum van de VNC, wordt jaarlijks onderhouden.

4.3 COLLECTIEF DELTAPLAN LANDSCHAP

In 2015 is als enige landelijke collectief naast de 39 regionale collectieven de Coöperatieve Vereniging Deltaplan Landschap U.A. opgericht door Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, Stichting Werkgroep Grauwe Kiekindief en het Louis Bolk Instituut. Waar de regionale collectieven vooral een organisatorische rol aannemen, proberen we als landelijk collectief met onze kennisachtergrond grotere natuur- en landschapswinsten na te streven.

De VNC geeft in opdracht van het collectief invulling aan het projectmanagement en overheadstaken van het collectief. Tevens verzorgt ze in het Maasheggengebied beheerstaken.

In 2025 is hard gewerkt om het extra beschikbare budget van 500k dat per 1-1-2026 beschikbaar komt, in te vullen. Het collectief is hiermee 2,5x in omvang gegroeid. In totaal wordt per 1-1-2026 ongeveer 233 hectare aan grasland- en akkerpakketten en 45 km heggen beheerd. Verder is in 2025 invulling gegeven aan het kwaliteitshandboek, contractvorming en contractbeheer en ecologische monitoring.

Project landgoed Twickel

In 2021 is het collectief een samenwerking gestart met Stichting Twickel. Het collectief heeft een beschikking gekregen voor het project BOER-EN-LAND-GOED, in het kader van de POP3 Regeling Pilots toekomstbestendige landbouw nieuw GLB/GLB Pilots toekomstbestendig boeren.

In dit project worden diverse landschapselementen aangelegd, zoals houtwallen, singels, (struweel)hagen. Daarnaast zullen biodiversiteitsbevorderende maatregelen worden genomen, zoals aanleg van kruidenrijke grasranden en vogelakkers.

Naast de maatregelen voor versterking van het landschap zijn lezingen en kennisbijeenkomsten georganiseerd voor de pachters, andere agrarische collectieven en terreinbeherende organisaties, om zo kennis op basis van praktijkervaring te delen. Via monitoring wordt het succes van de maatregelen in kaart gebracht.

Het project is begin 2025 afgerond: in totaal is 2,3 km houtwal hersteld, 18,6 km heggen aangelegd, 6 km houtsingels gerealiseerd, 7,3 hectare kruidenrijk grasland aangelegd, en 10 hectare vogelkikker ingezaaid.

4.4 PROGRAMMA MAASHEGGEN

Een belangrijk focusgebied van onze vereniging is de Maasheggen. Ons oudste cultuurlandschap en grootste hagenlandschap. Tijdens het Goed Geld Gala 2016 heeft de vereniging een prachtige bijdrage uit de extra trekking mogen ontvangen van de Postcodeloterij om een van onze oudste cultuurlandschappen en grootste aaneengesloten heggenlandschappen te redden. In combinatie met het agrarisch natuurbeheer, wat het mede door de VNC opgerichte Collectief Deltaplan Landschap in de Maasheggen mag uitvoeren, is een goede basis gelegd voor een opknapbeurt van het gebied.

Extra project Postcodeloterij

Met diverse grondaankopen, de aanleg van een heggennetwerk en uiteraard het bereiken van de belangrijke pijler om de UNESCO Man and Biosphere status te verkrijgen, is het project grotendeels afgerond. In 2025 is het jaarlijkse beheer van het aangelegde heggennetwerk uitgevoerd, en is verder gewerkt aan beeld en tekst voor een Maasheggenboek.

Beheer gemeenten Maasheggen

De verschillende Brabantse en Limburgse maasheggengemeenten schakelen de groenploeg van de VNC in voor het beheer van de heggen op gemeentegronden. In 2025 is dit gedaan voor de gemeente Land van Cuijk, gemeente Mook en Middelaar, gemeente Bergen en gemeente Gennep en Staatsbosbeheer. Circa 120 kilometer heggen worden op deze wijze kwalitatief en met een optimale biodiversiteitsdoelstelling beheerd.

Collectief Deltaplan Landschap

De VNC geeft in opdracht van het collectief invulling aan het projectmanagement en overheadtaken van het collectief. Tevens verzorgt ze in het Maasheggengebied beheerstaken. In totaal wordt er jaarlijks 45 kilometer maasheggen (periodiek) beheerd.

Zoals eerder benoemd krijgt het collectief in 2026 de beschikking over 500k extra ANLb budget: daarmee is het collectief is hiermee 2,5x in omvang gegroeid. In totaal wordt per 1-1-2026 ongeveer 233 hectare aan grasland- en akkerpakketten en 45 km heggen beheerd.

Maasheggenproject Limburg

In het Limburgse Maasheggenlandschap heeft de afgelopen decennia een kaalslag plaatsgevonden. Vele heggen zijn verdwenen en daarmee is een groot contrast ontstaan met de Brabantse zijde. Echter, de gemeente Bergen, Gennep en Mook & Middelaar, samen met de provincie, kennen een hoge prioriteit toe aan een hoogkwalitatief landschappelijke inrichting van het oostelijk deel van de Maasvallei. De gemeenten hebben daarom de ambitie uitgesproken om 77,5 kilometer nieuwe heggen te realiseren, 15 kilometer heggen en duizenden bomen (3500+) in te boeten en hiervoor zijn de financiële middelen beschikbaar gesteld.

De VNC levert de projectleider voor dit omvangrijke project. Dit project biedt een mooie kans aansluiting te zoeken bij de UNESCO-status van de Maasheggen aan de Brabantse kant. Hierdoor kan de bekendheid van het gehele gebied zowel landelijk als internationaal toenemen en kan het gehele Maasheggenlandschap een lichtend voorbeeld worden van een succesvolle verwevenheid van natuur, landbouw en recreatie.

De ambitie is hoog, echter de realisatie wordt belemmerd door de regelgeving van Rijkswaterstaat die de aanplant van hagen bemoeilijkt in de uiterwaarden. Het realiseren van de ambitie is dus een complexe opgave. Zowel politiek-bestuurlijke als projectmatige processen moeten worden doorlopen om het project succesvol af te ronden.

Inmiddels is er ruim 5,1 kilometer aan gaten opgevuld (daarmee is 12,9 km heg hersteld) en is er 26,8 km nieuwe heg aangeplant + 410 bomen. Eind 2024 is ook de vergunning ingediend voor de aanplant van nieuwe heggen in de uiterwaarden. In april 2025 is deze vergunning vrij gegeven en kan het echte werk beginnen. Voor komend jaar is de hoop en verwachting om richting dan 15km aan te planten.

4.5 PAD UIT DE PUT

De VNC is in 2025 dankzij een extra bijdrage van € 1,15 miljoen van de Nationale Postcode Loterij het project Pad uit de Put gestart. Dit betreft een samenwerking met Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en IVN Natuureducatie. Gedrieën wordt aan de slag gegaan om de penibele situatie van padden in Nederland drastisch te verbeteren. Het vierjarig project voorziet in verschillende maatregelen om leefgebied te herstellen en om te verhelpen dat dieren ongezien en ongemerkt in rioleringen verdwijnen. Jaarlijks komen in Nederland een half tot één miljoen amfibieën in straatputten terecht, waar ze niet uit kunnen ontsnappen, met de dood tot gevolg. In

samenwerking met gemeentes plaatsen we ‘paddentrappen’, waarmee de padden weer uit de putten kunnen klimmen.

Ook bieden we oplossingen voor het aanpassen van stoepranden, waardoor padden, kikkers en salamanders de straat kunnen oversteken zonder in de put te vallen. Daarnaast richten we het omliggende landschap in met landschapselementen en poelen, zodat padden minder de weg over hoeven te steken. Verder leggen we samen met scholen en kinderopvanglocaties zogenoemde ‘tuiny poelen’ aan in tuinen of wijken en stimuleren we het bedrijfsleven om amfibievriendelijke maatregelen te treffen.

Het project kon in het voorjaar van 2025 starten, en inmiddels zijn er al mooie resultaten bereikt:

Gemeentelijke paddenplannen en paddenladders:

- In december 2025 hadden zich al 4 gemeenten gecommitteerd aan een paddenplan voor het aankomende paddentrekseizoen. Met 5 andere gemeenten lopen voorbereidingen. Daarnaast worden er volop handen geworven voor het veldwerk.

Website en communicatie

- Om ons project voor iedereen zichtbaar te maken, informatie te delen en gevonden te kunnen worden, is in september de website www.paduitdeput.nl gelanceerd. Sinds de lancering hebben we de site gaandeweg uitgebreid en aangevuld met verschillende functies en veel informatie voor uiteenlopende doelgroepen. Zo is er informatie voor particulieren te vinden met tips over wat iedereen in zijn eigen omgeving kan doen voor padden en amfibieën.

Educatie, scholen en de tiny poel

- IVN Natuureducatie is een pilot gestart om bij kinderopvanglocaties en (basis)scholen vijvers te realiseren die in de toekomst als leerplekken zullen werken voor biodiversiteit en in het bijzonder amfibieën. De poelen van ca. 6 vierkante meter zijn veilig omheind. In mei 2026 zal de eerste poel in Almere gegraven worden. In het najaar volgen nog meer locaties.

Padvriendelijkste gemeente van het jaar 2025

- Gedurende het jaar 2025 lag de focus vooral op het werven van gemeenten die in het paddentrekseizoen 2026 een paddenplan willen laten opstellen. Bij de gesprekken die wij voerden bleek dat bij verschillende gemeenten de pad al volop op het netvlies stond, er al heel actief werd gewerkt aan oplossingen en dat vrijwilligersgroepen op ondersteuning konden rekenen. Sommige gemeenten blonken echt uit en één steeg er boven allen uit in de strijd voor de amfibieën: Den Haag. Dat was voor ons reden genoeg om Den Haag uit te roepen tot padvriendelijkste gemeente 2025.

4.6 ICOONLANDSCHAPPEN

De VNC is in 2018 begonnen met een nieuwe campagne: Icoonlandschappen. Grote delen van onze soms duizenden jaren oude natuurrijke agrarische cultuurlandschappen zijn reeds verdwenen door ruilverkaveling, weganaanleg, delfstofwinning, toevoeging chemie in de landbouw, intensivering en schaalvergroting van de landbouw, en verstedelijking.

Gelukkig zijn er ook gebieden die desondanks overeind zijn gebleven en hun cultuurlandschappelijke en -historische waarden hebben weten te behouden. Landschappen die vertellen hoe mooi, rijk en inspirerend ons land kan zijn, waar de geschiedenis nog zichtbaar is en waar wilde flora en fauna bewaard zijn gebleven. Gebieden die als zodanig een nationale voorbeeldfunctie hebben en van een onomstreden iconische waarde zijn voor het Nederlandse cultuurlandschap, ofte wel: Icoonlandschappen.

Het is de hoogste tijd om deze landschappen te belonen met de waardering die zij verdienen. Een onderscheiding die een buitengewoon compliment geeft aan de bewoners van zo'n gebied en deze zodoende voorziet van een waardering met nationale uitstraling. Een erkenning waardoor iedereen in Nederland weet waar deze iconowaardige cultuurlandschappen liggen.

In 2025 vond de bekendmaking van het achtste en negende icoonlandschap van Nederland plaats. Op vrijdag 3 oktober zijn de Friese Wouden aangewezen als Icoonlandschap, en op vrijdag 24 oktober kreeg het Zuid-Limburgse Geuldal dit bijzondere predicaat.

Eerdere icoonlandschappen zijn Noorbeek, de Hoge Berg op Texel, het Aaltense Goor, Staverden & Leuvenum, de Sint-Jansberg en Landgoed Tongelaar.

4.7 INTERREG-PROJECT GRENZELOOS LANDSCHAP

De VNC is in 2023 begonnen aan een groot nieuw landschapsherstelproject: *Grenzeloos landschap – Grenzenlose Landschaft*. In dit zogenoemde Interreg-project werken we samen met Duitse partners aan 'dooradering' van het landschap aan zowel de Nederlandse als de Duitse kant van de grens. Wij vinden dat landschap niet eindigt bij landsgrenzen, aangezien planten en dieren zich ook niet aan zulke grenzen houden! Deze grensoverschrijdende samenwerking is er dan ook op gericht de landschappen aan beide zijden van de grens te verbeteren en onderling te verbinden.

Over het project

Het doel van het project *Grenzeloos landschap – Grenzenlose Landschaft* is het landschap klimaatbestendig te maken, zodat gevolgen van klimaatverandering minder ingrijpen in het landschap. Door het landschap op een natuurlijke manier aan te passen aan de uitdagingen van klimaatverandering willen we ervoor zorgen dat bedrijven in de regio, met name landbouwbedrijven, ook in de toekomst kunnen blijven bestaan. Samen met plaatselijke ondernemers en gemeenten creëren we zo een robuust en economisch waardevol landschap waar de burgers in het gebied van profiteren.

Het project is, zoals gezegd, grensoverschrijdend en vindt grofweg plaats tussen Mook-Middelhaar, Land van Cuijk, Gennep en Bergen (L) aan de Nederlandse kant en Goch, Weeze, Kalkar en Uedem aan de Duitse kant. Daarnaast willen we het landschap laten aansluiten op de Limburgse en Brabantse Maasheggen, waarmee de bestaande ecologische verbindingen verder uitgebreid worden.

Voor dit project werkt de VNC nauw samen met het Naturschutzzentrum im Kreis Kleve e.V., waarmee we ook al samenwerkten in de Groen Blauw Rijn Alliantie, een samenwerkingsverband dat tot 2022 een Interreg-project uitvoerde, waarvan ook de VNC deel uitmaakte.

Het project bestaat uit drie onderdelen:

Droge dooradering

Het landschap verrijken met groene landschapselementen zoals heggen en houtwallen. Extreme weersomstandigheden zoals hittegolven en hevige regenval hebben vaak dramatische gevolgen voor de landbouw. Het agrarisch landschap is door de jaren heen kwetsbaarder geworden voor dit soort problemen, onder meer door het verdwijnen van landschapselementen die voorheen onderdeel uitmaakten van de landbouwpercelen. Door deze weer terug te brengen versterken we dus het boerenlandschap. Concreet worden er 10 kilometer aan heggen aangelegd.

Met nog één jaar projectlooptijd te gaan, zijn inmiddels 4 km heggen in het Nederlands projectgebied geplant. In Duitsland loopt het iets minder hard.

Natte dooradering

In dit projectonderdeel ligt de focus op het effectiever beheren van de waterlopen die het gebied doorkruisen. Aan de hand van een analyse stellen we punten voor verbetering voor; verbeteringen waardoor de waterlopen zowel in zeer droge als natte perioden beter gaan functioneren. Verder zal een nieuwe aanpak voor kunstmatige watertoevoer, waarbij water bij een te lage waterstand vanuit ontgrondingsmeren naar plaatselijke beken wordt geleid, worden onderzocht.

Educatie & recreatie

Naast maatregelen voor versterking van het landschap is ook overdracht van kennis en informatie belangrijk. We zijn begonnen met de ontwikkeling van recreatieve routes. De routes en informatie zullen tevens digitaal beschikbaar komen. Zo hopen we mensen de mogelijkheid te bieden het landschap over de grenzen heen te ervaren.

4.8 GRAFTENPROJECT

Het Zuid-Limburgse landschap staat bekend om haar terrassen – de horizontale afvlakkingen op de hellingen. Graften zijn de steile randen van deze terrassen. Van oudsher zijn de graften begroeid met houtige gewassen. Goed beheerde graften zorgen voor veel biodiversiteit en zijn een belangrijk verbindend element voor veel planten en dieren. Bovendien hebben graften een belangrijke erosieremmende functie; ze gaan het afstromen van grond tegen. Dit is een cruciale eigenschap gezien de hoogwaterproblematiek waarmee Zuid-Limburg regelmatig te kampen heeft.

In 2022 presenteerde de VNC een omvangrijk onderzoek naar de staat van de graften in Zuid-Limburg. De resultaten van het onderzoek waren bedroevend: minder dan een kwart van de graften verkeert in een goede staat van instandhouding en wordt momenteel niet bedreigd. De VNC staat dan ook een grootscheeps herstel van de Zuid-Limburgse graften voor. Op voorstel van de VNC was een graftenberaad ingesteld, waaraan de provincie Limburg leiding zou geven. Binnen het beraad zouden concrete afspraken worden gemaakt over herstel en bescherming van de graften met nauw toezicht op de gemaakte vorderingen.

Echter helaas is dit beraad tot op heden niet tot stand gekomen. Om toch voortvarend aan de slag te gaan hebben de VNC, Natuurrijk Limburg en de lokale boeren de handen ineengeslagen. Met steun van het Fonds Natuurkracht kon gestart worden met herstel van de graften. Natuurkracht is een initiatief van Natuur en Milieufederatie Limburg, Limburgs Landschap, ARK Rewilding Nederland, Natuurmonumenten en Wereld Natuur Fonds, met steun van de Nationale Postcode Loterij. Door de graften weer in goede staat terug te brengen zal het landschap zienderogen opknappen. Daarnaast vervult een goed beheerde en onderhouden graft een belangrijke functie als erosieremmend element, waarmee wateroverlast tegengegaan wordt. Ook zijn graften waardevol voor de biodiversiteit omdat zij een thuis bieden aan allerlei planten- en diersoorten.

In dit project heeft de VNC de uitvoeringsplannen opgesteld, en in 2025 vond de realisatie plaats van de aanplant van ruim 1,5 kilometer graft en daarnaast is bijna 1,5 kilometer aan bestaande graften gerestaureerd.

4.9 LANDSCHAPSADVIES

De VNC heeft in 2025 aan diverse landschapsadviezen gewerkt. Hieronder een weergave van enkele adviezen.

Buitenland van Rhoon

Het Buitenland van Rhoon is een natuur- en recreatiegebied in ontwikkeling, dat dient als compensatie voor de aanleg van de Tweede Maasvlakte. De VNC is sinds 2013 betrokken bij dit project, aanvankelijk als opsteller van het gebiedsplan — samen met het Louis Bolk Instituut (LBI) en de Werkgroep Grauwe Kiekendief — en sinds 2018 als vaste landschapsadviseur. Het gebiedsplan integreert de ontwikkeling van hoogwaardige akkernatuur met het behoud en herstel van cultuurhistorische waarden en de inpassing van passende recreatieve voorzieningen. In 2018 werd tevens de gebiedscoöperatie opgericht, waarin boeren, natuurorganisaties, recreatieondernemers en overige belanghebbenden samenwerken aan de realisatie van het gezamenlijk vastgestelde streefbeeld. In 2019 werd het uitvoerende consortium verder versterkt met de toetreding van Natuurbalans, SOVON, Delphy en de Wageningen Universiteit.

De centrale doelstelling is dat circa 40% van het totale oppervlak (228 hectare) wordt ingericht met maatregelen ten behoeve van akkerflora en akkervogels. Dit maatregelenpakket bestaat enerzijds uit flexibele elementen zoals akkerranden en extensief beheerde overhoeken, en anderzijds uit permanente landschapsstructuren zoals hoogstamboomgaarden, heggen en natuurvriendelijke oevers. De 228 hectare vormt daarbij geen eindbestemming op zich, maar een borging voor het behalen van de onderliggende ecologische doelstellingen. Omdat de relatieve bijdrage van afzonderlijke structuren aan de doelrealisatie niet altijd op voorhand vaststaat, wordt per maatregel gestart met een minimale omvang en op basis van monitoring bepaald welke maatregelen voor uitbreiding in aanmerking komen.

In 2025 zijn voor het projectonderdeel waarvoor de VNC de directe uitvoeringsverantwoordelijkheid draagt, wederom vele landschapselementen aangelegd. Het aantal gerealiseerde landschapselementen tot op heden zijn als volgt:

- Boomgaarden: ruim 7,5 ha
- Knip- en scheerheggen: 6,5 km
- Struweelhaag: 4,50 km
- Natuurvriendelijke oever: 18 km

Met deze prachtige resultaten worden de streefcijfers uit het streefbeeld in toenemende mate benaderd en bevindt het project zich in de afrondende fase van de aanlegwerkzaamheden. Voor 2026 gaat de VNC nog zorgdragen voor de aanleg van circa 1 kilometer aan heggen, aanvullende boomgaarden (in 2027) en een beperkte uitbreiding van de natuurvriendelijke oevers.

Levend Landschap Otterlo

In 2025 heeft de VNC voor gemeente Ede een plan opgesteld om de Basiskwaliteit Natuur (BKN) van het buitengebied in Otterlo te verbeteren. In het proces is de huidige staat van het landschap geïnventariseerd met een nadruk op groenblauwe dooradering, er is contact gelegd met de relevante stakeholders, en het beleid is geanalyseerd. Uiteindelijk is op basis hiervan een uitvoeringsplan opgesteld om de BKN te verbeteren, en zijn aanbevelingen gedaan waar de gemeente Ede zelf mee aan de slag kan gaan.

4.10 SOORTENBESCHERMING

Eikenzandbij

Na 25 jaar afwezigheid is de eikenzandbij weer teruggekeerd in de gemeente Berg en Dal. In dit gebied leefde ooit de grootste populatie van Europa van deze uiterst zeldzame bijensoort, maar door verwaarlozing van het leefgebied was de bij al een kwart eeuw niet meer waargenomen.

Sinds 2020 beheert de VNC een weide in Berg en Dal, waar ooit ruim dertigduizend exemplaren van de elders nagenoeg uitgestorven eikenzandbij voorkwamen. Dankzij subsidie van de provincie Gelderland heeft de VNC in het gebied de opslag van berken en Amerikaanse vogelkers kunnen verwijderen en de overwoekerende bramen en varens afgeplagd. Sindsdien maaien we de weide regelmatig en zorgt de begrazing door twee pony's voor behoud van het karakter van deze 'eikenzandbijwei'. Het leefgebied van talloze soorten, en de schoonheid en ecologische waarde van de weide zijn daarmee veiliggesteld.

Uit intensieve monitoring is gebleken dat in het gebied 120 soorten bijen voorkomen (één derde van alle bijensoorten in Nederland), waaronder maar liefst 23 Rode Lijstsoorten. Een aantal zeer bijzondere en zeldzame dieren die er voorkomen zijn de gewone langhoornbij, de grote wespbij, de groene zandbij, de goudwesp 'Holopyga generosa', het vliegend hert en de hazelworm.

In 2025 keerde de eikenzandbij weer terug in het gebied: een enorm succes!

De recent aangetroffen eikenzandbijen in Berg en Dal tonen aan dat het beheer werkt, en bieden houvast om de succesvolle samenwerking tussen de betrokken partijen de komende jaren voort te zetten. De VNC heeft in 2025, samen met Stichting Bargerveen en EIS-Kenniscentrum Insecten, gewekt aan een groter plan, om meerdere leefgebieden voor bijen op de Nijmeegse stuwwal in te richten en te herstellen. Begin 2026 wordt dit grote project bij de provincie Gelderland ingediend, en kunnen we bij gunning aan de slag!

Tweede fase project Wilde appel en wilde peer

In 2021 is de VNC begonnen met een project ter bevordering en bescherming van de wilde appel en wilde peer in de provincie Gelderland. Meer dan de helft van de Nederlandse wilde peren en zo'n 40% van de wilde appels groeit in Gelderland. Daarmee is bescherming van deze soorten in deze provincie van nationaal belang. De VNC heeft in kaart gebracht hoe het gaat met de wilde appel en de wilde peer in Gelderland. Helaas was het daar niet goed mee gesteld.

Voor de tweede fase heeft de VNC opdracht gekregen van de provincie om een advies op te stellen hoe bestaande wilde appels en wilde peren beter te beschermen en waar nieuwe exemplaren aan te planten op geschikte plekken. Met het project, dat gestart is in oktober 2023, slaan we een brug tussen de kennis van experts Bert Maes en René van Loon, en de kennis en ervaring van beheerders.

In dit project gaat de VNC de expertkennis vertalen naar praktische en beknopte informatie, zodat terreinbeheerders op basis daarvan zelf aan de slag kunnen met wilde appels en peren in hun eigen gebieden. De bouw van een website is daarbij een belangrijk onderdeel, zodat kennis makkelijk kan worden gedeeld en bijgehouden worden. Oorzaken van achteruitgang worden geanalyseerd en passende maatregelen voor behoud en uitbreiding worden opgesteld. Door de aanplant van nieuwe exemplaren worden bovendien bestaande populaties versterkt. De realisatie van de website www.wildeappelenpeer.nl is voltooid.

Eind 2025 zijn ruim 250 stuks wilde appel aangeplant op verschillende locaties in Gelderland, met name in de Achterhoek en op de Hoge Veluwe. Door actieve monitoring van de appels weten we ook steeds beter hoe deze het beste beheerd kunnen worden. Daarnaast hebben we in de afgelopen twee jaar ook veel enthousiasme ervaren van de betrokken terreinbeheerders, wat goed te merken was tijdens de beheerdersdag die we aan het begin van het project hebben georganiseerd om van elkaar te leren en kennis te delen.

De aanplant van wilde peren is helaas nog niet gelukt, omdat de gekweekte peren nog niet groot genoeg waren om te kunnen planten. De provincie Gelderland heeft het project Wilde appel en peer met twee jaar verlengd, wat betekent dat we genoeg tijd hebben om alsnog de wilde peren te kunnen planten en zo het project tot een nog mooier resultaat kunnen brengen.

4.11 RESTAURATIE COMPLEXE HOUTWALLEN

De VNC is eind 2023 een nieuw project gestart dat zich richt op restauratie van complexe houtwallen. Dit zijn houtwallen die een grote waarde hebben vanwege de locatie specifieke cultuurhistorie, of vanwege biodiversiteit en groen erfgoed. Het gaat hierbij om bijzondere beplantingen en kruidenvegetaties, die mogelijk een bedreigde status bevatten. Het project wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed, en van het Ars Donandi Fonds.

Houtwallen hebben al sinds jaar en dag de speciale aandacht van de VNC. En dat is ook nodig, want deze karakteristieke beplante aarden wallen zijn (ten onrechte!) het ondergeschoven kindje onder de landschapselementen. Hetzij omdat er geen subsidie bestaat voor het onderhoud. Hetzij omdat goedbedoelde initiatieven het wal-gedeelte van de houtwal achterwege laten en zodoende enkel

houtsingels opleveren, die ecologisch compleet andere functies hebben dan houtwallen. Dit terwijl juist de combinatie van wal, beplanting en vaak greppel – zoals het een goede houtwal betaamt – zorgt voor een unieke waarde voor de biodiversiteit waar weinig andere landschapselementen aan kunnen tippen. Houtwallen vervullen dan ook een belangrijke rol in het Nederlandse cultuurlandschap, zowel cultuurhistorisch als ecologisch.

In dit project werkt de VNC weer samenwerken met Bert Maes en René van Loon, experts op het gebied van wilde bomen en struiken. De VNC werkt al een aantal jaar nauw samen met hen rond een project voor de wilde appel en de wilde peer in de provincie Gelderland. De VNC gaat met dit project kennis, onderzoek en praktijk bij elkaar brengen.

In 2025 zijn twee exemplarische complexe houtwallen in Drenthe gerestaureerd. Een laatste wal, op de Veluwe, staat voor 2026 in de planning.

4.12 LANDSCHAPSHERSTEL STEDENDRIEHOEK APELDOORN, DEVENTER EN ZUTPHEN

De agrarische gebieden in de regio Brummen hebben een grote landschappelijke opknabbeurt gekregen, en tellen sinds kort meer dan 23 kilometer nieuwe heggen en tientallen nieuw aangeplante knotbomen. Samen met 17 boeren en andere grondeigenaren heeft de VNC hier samengewerkt met projectpartners aan een omvangrijk landschapsproject. De grootschalige verfraaiing van het landschap is mogelijk dankzij bijdragen van Vandebroek, het ministerie van LNV en a.s.r.

De VNC was verantwoordelijk voor zowel de inrichtingsplannen als de aanleg van de landschapselementen binnen het project. Hiervoor werkt de VNC samen met de Gebiedscoöperatie Zuidelijke IJsselvallei en BoerenNatuur Veluwe.

Na maanden van voorbereiding en planvorming startte op 9 december de daadwerkelijke aanleg. Meer dan 23 kilometer is aangelegd aan nieuwe elementen, bestaande uit hagen, elzensingels en knotbomenrijen. Deze groene ‘dooradering’ van het landschap vindt plaats in samenwerking met en op gronden van lokale boeren en andere grondeigenaren. De laatste meters zullen begin 2026 afgerond worden; dan is in slechts twee maanden tijd 23 kilometer aan nieuwe elementen gerealiseerd!

Door de aanleg van de nieuwe elementen ontstaat een natuurlijk netwerk dat de omliggende Natura 2000-gebieden met elkaar verbindt en zo zorgt voor nieuwe verbindingen en leefgebieden voor talloze diersoorten zoals de steenuil, sijs, wezel en vele andere. Het vernieuwde landschap wordt gerealiseerd met oog voor de landschappelijke structuur van weleer, waarmee het bijdraagt aan versterking van de cultuurhistorie van het boerenland in het gebied.

4.13 HET DIGITALE LANDSCHAPSARCHIEF

Sinds enkele jaren is de VNC gestart met het vastleggen van bijzondere cultuurlandschappen. De VNC beschikt daarvoor over drie drones, waarmee bijzondere cultuurlandschappen door de seizoenen in beeld worden gebracht.

In 2025 is verder gewerkt aan het vullen van dit digitale landschapsarchief. Beelden worden frequent ingezet voor diverse projecten van de VNC, zoals het Landschapmuseum, Icoonlandschappen, en social media.

4.14 GOUDEN ZWALUW EN GOUDEN MISPEL

Gouden Zwaluw

Op zaterdag 21 juni 2025, aansluitend op de ALV, vond de uitreiking van de Gouden Zwaluw 2025 plaats. De VNC reikt deze waarderingsprijs ieder jaar uit aan personen of organisaties die iets bijzonders hebben betekend voor natuur in stedelijk gebied. De ceremonie vond plaats in het rijksmonumentale pand Huis Wylerberg, waar de VNC ook haar kantoor houdt.

De winnaars van de Gouden Zwaluw 2025

- Hortus Ludi (een project van Studio Architectuur MAKEN, Buro Lubbers Landschapsarchitectuur & Stedenbouw, Bureau Stadsnatuur, Dura Vermeer)
Voor het bouwen met natuurlijke materialen en de nadrukkelijke uitnodiging aan de natuur om zelf mee te komen wonen.
- Plukroute Princenhage (Breda)
Voor het aaneenschakelen van een keten van groengebieden, met bloemenpracht, smakelijk fruit en noten.
- Team Bomen van Gemeente Rotterdam
Voor het helpen vervullen van de ecologische functie van bomen, door hen te beschouwen als individuen met een eigen naam en vorm, als groene veteranen van de stad.

Gouden Mispel

Op vrijdag 12 december 2025 reikte de VNC de Gouden Mispel 2025 uit. De Gouden Mispel is onze jaarlijkse waarderingsprijs voor personen en/of organisaties die een uitzonderlijke bijdrage hebben geleverd aan de bescherming of ontwikkeling van het Nederlands cultuurlandschap.

De onderscheiding De Gouden Mispel is in 2006 door de VNC in het leven geroepen. De mispel is als symbool gekozen omdat deze zich alleen spontaan vestigt in eeuwenoude heggen, houtwallen en andere landschapselementen. Deze staat hiermee symbool voor een gezond (cultuur)landschap. De ceremonie vond dit jaar net als vorig jaar plaats in Huis Wylerberg, het bijzondere pand waar de VNC al sinds jaar en dag haar kantoor houdt.

De winnaars van de Gouden Mispel 2025:

- Lars van Peij; Maasheggen Mooi (Oeffelt)
Voor het vanuit persoonlijke kracht trotseren van harde tegenwind, velen samenbrengend voor hetzelfde doel, wat geleid heeft tot een prestatie van wereldformaat.
- Rick Karsenbarg (Brummen)
Voor heggen, houtwallen, knotbomen en kronkelend water, die de leegte van het gemis vullen en landschapspijn omzetten in landschapsvreugd.

- Familie Caspanni – De Beer (Castelre)
Hoe gepaste trots en eigenwaarde kunnen leiden tot een natuurrijk landschap en een samengaan van devotie, ambacht en een troostend gevoel van thuiskomen.
- Landschapsbeheer Groningen
Al decennia trouw volhardend in de strijd tegen verval van houtwallen als eeuwenoud landschappelijk erfgoed, waarbij het ‘opwallen’ in ere is hersteld.

4.15 DAS&BOOM

De stichting Das&Boom zet zich in om het maatschappelijk draagvlak voor de noodzakelijke bescherming van de das in stand te houden en te bevorderen, door middel van het geven van adviezen, voorlichting en educatie. Dit draagvlak is noodzakelijk om de huidige mate van wettelijke bescherming te kunnen continueren.

De Stichting volgt het overheidsbeleid, zo nodig door middel van het aanspannen van gerechtelijke procedures en geeft gevraagd en ongevraagd adviezen ter bevordering van een optimale bescherming van de das.

Daarnaast geeft Das&Boom in opdracht van onder meer overheidsorganisaties, gemeentes, provincies en projectontwikkelaars gespecialiseerd ecologisch advies en ontwikkelt compensatieplannen bij ruimtelijke ingrepen in dassenleefgebied.

Uitgangspunt daarbij is het proberen nieuwe functies (bijvoorbeeld woningbouw) te combineren met de bestaande noodzakelijke ecologische functies, zodanig dat de das daar middels aanpassingen van de plannen en compensatie kan blijven wonen.

Enkele grotere projecten waar Das&Boom in 2025 in heeft geadviseerd:

- In 2025 heeft Das&Boom in samenwerking met rentmeesterkantoor Duvekot een ecologisch werkprotocol geschreven voor TenneT waarbij wordt aangegeven dat Das&Boom al in een vroeg stadium wordt betrokken bij nieuwe projecten van TenneT (b.v. aanleg hoogspanningsstations).
- Das&Boom heeft van de provincie Friesland de opdracht gekregen om een provinciaal dekkend onderzoek te verrichten naar de aanwezigheid van de das in Friesland.
- LX Real Estate is voornemens een recreatiepark realiseren op een schiereiland in Maasbommel. Aangezien zich daar dassen hebben gevestigd heeft Das&Boom een onderzoek verricht op welke manier dit recreatiepark gerealiseerd kan worden.
- Een projectontwikkelaar in Oosterbeek heeft plannen om een zorgappartement bouwen op een bestaand bouwblok, echter wel in een Natura2000 gebied en op 30 meter afstand van een bewoonde dassenburcht. Das&Boom heeft een compensatie/mitigatieplan opgesteld en de vereiste vergunning aangevraagd.
- De realisatie van woningbouw in Heumen West heeft consequenties voor de daar levende dassen. Das&Boom heeft hiervoor een compensatieplan opgesteld.
- In 2025 is begin gemaakt met het realiseren van het zogenaamde Masterplan Das Wijchen. Het plan beschrijft de mogelijkheden die worden geboden voor woningbouw, waarbij het niet mogelijk is om ter plekke voor de das te compenseren. Er wordt onderzocht of het verlies aan foerageergebied van de das kan worden gecompenseerd in de door de overheid aangewezen natuurgebieden (ecologische verbindingzones). De intentie is dat dit

Masterplan een blauwdruk gaat vormen voor andere gemeentes met soortgelijke problemen.

- Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo (OBGV) heeft In het najaar van 2025 Das&Boom benadert om te ondersteunen in hun laatste uitbreiding. De OBGV heeft in Horst nog een ontwikkelopgave van circa 56 hectare bedrijventerrein. Binnen dit plangebied bevindt zich echter een actieve dassenburcht met omliggend foerageergebied, wat de verdere ontwikkeling juridisch en ecologisch complex maakt. De gefaseerde en nog onzekere planning vraagt om tijdige en zorgvuldige voorbereiding, waarbij specifieke dassenexpertise onmisbaar is voor het verkrijgen van een vergunning voor de omgevingswet flora en fauna activiteit en het uitvoeren van de benodigde mitigerende en compenserende maatregelen. Das&Boom gaat een gedegen inrichtings- en compensatieplan ontwikkelen dat kan rekenen op draagvlak bij lokale dassenwerkgroepen, de provincie en de betrokken gemeenten.

Defensie, de das en natuur

De druk op de verdediging van Nederland groeit, en daarmee ook de behoefte aan uitbreiding van defensie terreinen. In haar Nota van Ruimte heeft Defensie meerdere locaties aangewezen voor uitbreiding of nieuwbouw. Twee daarvan raken rechtstreeks aan beschermde natuurgebieden en het leef- en foerageergebied van de das: Staphorst en Zeewolde. In Staphorst betreft het een uitbreiding van meer dan 70 hectare in bestaand bosgebied; in Zeewolde gaat het om de aanleg van een geheel nieuwe kazerne van circa 650 hectare.

Das&Boom maakt zich ernstig zorgen over de gevolgen voor de das en de natuur en heeft voor beide locaties een zienswijze ingediend. Daarnaast zoekt de stichting actief de samenwerking met lokale groepen die zich eveneens verzetten tegen de voorgenomen ontwikkelingen. Een eerste gesprek met Defensie heeft plaatsgevonden, en Das&Boom wordt in de loop van 2026 verder meegenomen in het proces. Das&Boom blijft deze ontwikkelingen nauwlettend volgen en zal zich blijven inzetten voor een zorgvuldige afweging van de belangen van natuur en das.

Samenwerking VNC-Das&Boom

Bij veel van de projecten werkt Das&Boom nauw samen met de VNC: het streven is dat door Das&Boom geadviseerde compenserende landschapsmaatregelen door de VNC uitgevoerd en beheerd worden.

Zo wordt het door Das&Boom geschreven compensatieplan Wijchen West, waarbij ruim 20 hectare compensatiegebied voor de das ingericht dient te worden, uitgevoerd door de VNC. In 2025 zijn de eerste hectares al ingericht.

Ook bij het project Ruimte voor de Maas bij Oeffelt hebben Das&Boom en VNC in 2025 samengewerkt. Het betreft hier onder andere de bouw van twee kunstburchten voor de das.

Tenslotte heeft de Stichting Das&Boom, net als voorgaande jaren, zich in 2025 ontfemd over de verzorging van de twee dassen van het Landschapmuseum.

5. FINANCIËEL VERSLAG

5.1 Financiën 2025

De volgende pagina's bieden een overzicht uit de jaarrekening 2025 van de balans per 31 december 2025, de staat van baten en lasten over 2025, en een toelichting op de lastenverdeling 2025. De volledige jaarrekening, inclusief de hierbij afgegeven controleverklaring, is beschikbaar via het kantoor van de VNC. Als bijlage 1 van dit jaarverslag is toegevoegd de controleverklaring afgegeven bij de samengevatte jaarcijfers 2025.

Vereniging Nederlands Cultuurlandschap
Jaarrekening 2025

BALANS PER 31 DECEMBER 2025

	31 december 2025		31 december 2024	
	€	€	€	€
Activa				
<i>Materiële vaste activa</i>				
Grond	1		1	
Inventaris/automatisering	57.973		58.044	
Landbouw materieel (project gebonden)	91.184		107.644	
Transportmiddelen	66.673		41.575	
Renovatie Huize Wylerberg	15.700		20.306	
Opslagruimte/werkplaats	p.m.		p.m.	
		231.531		227.570
<i>Voorraden</i>				
Voorraad verkoopartikelen	567		649	
		567		649
<i>Vorderingen</i>				
Debiteuren	264.928		263.079	
Nog te factureren (projecten)	90.561		50.755	
Overige vorderingen	152.395		95.911	
Overlopende posten	2.133		1.188	
		510.017		410.933
<i>Liquide middelen</i>		3.776.860		2.355.074
Totaal		<u>4.518.975</u>		<u>2.994.226</u>
Passiva				
<i>Reserves</i>				
Continuïteitsreserve	1.490.735		923.483	
Bestemmingsreserve grondaankoop	0		5.185	
Bestemmingsfonds Maasheggen	209.784		0	
Bestemmingsreserve projecten	1.100.000		1.100.000	
		2.800.519		2.028.668
<i>Schulden (kortlopend)</i>				
Crediteuren	201.577		59.379	
Loonbelasting/Sociale lasten	23.140		19.675	
Omzetbelasting	60.299		43.431	
Pensioenfondsen	22.198		21.623	
Vooruitontvangen projectsubsidies/inkomsten	1.134.648		701.286	
Te ontvangen facturen (uitvoeringsprojecten)	91.166		16.790	
Overige schulden	185.428		103.374	
		1.718.456		965.558
Totaal		<u>4.518.975</u>		<u>2.994.226</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2025

	werkelijk 2025	begroot 2025	werkelijk 2024
Baten:	€	€	€
b Particulieren	389.596	161.400	232.741
Bedrijven	1.111.584	1.516.206	1.016.779
Loterijorganisaties	1.040.969	525.900	504.695
Subsidies van overheden	536.919	103.000	186.304
Andere organisaties zonder winststreven	247.370	0	40.921
Som van de geworven baten	3.326.438	2.306.506	1.981.440
Overige baten	17.064	14.700	16.352
Financiële baten	35.301	0	23.465
d Som van de baten	3.378.803	2.321.206	2.021.257
Lasten:			
Besteed aan doelstelling			
- Voorlichting en educatie	36.310	48.615	35.724
- Landschapmuseum	38.429	33.265	35.114
- Deltaplan, beleid en advies	1.076.930	1.174.955	768.912
- Interreg VI grenzeloos landschap	226.633	125.165	89.477
- Collectief Deltaplan landschap	65.780	71.865	56.192
- Landschapsherstelprojecten	819.069	513.749	697.911
- GLB pilot collectief en Twickel	0	12.544	2.600
- Poelen.nu	0	0	757
- Das&Boom, opvang&advies	128.019	196.317	180.761
c	2.391.170	2.176.475	1.867.448
a Wervingskosten	15.008	17.991	17.161
Beheer en administratie			
- Kosten beheer en administratie	200.774	126.740	160.636
e Som der lasten	2.606.952	2.321.206	2.045.245
Resultaat	771.851	0	23.988-
Resultaatbestemming:			
Toevoeging/onttrekking aan:			
continuïteitsreserve	562.067	0	23.988-
Bestemmingsfonds Maasheggen	209.784	0	0
Bestemmingsreserve projecten	0	0	0
	771.851	0	23.988-
<i>Procentueel aandeel kosten eigen fondsenwerving t.o.v. baten eigen fondsenwerving (a : b)</i>	0,5%	0,8%	0,9%
<i>Volgens richtlijnen van het CBF dient het procentueel aandeel kosten eigen fondsenwerving t.o.v. baten eigen fondsenwerving (a:b) beneden de 25% te liggen. De VNC streeft ernaar dit percentage onder de 10% te houden. Voor 2025 is dit percentage 0,5%</i>			
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. lasten (c : e)</i>	91,7%	93,8%	91,3%
<i>De VNC streeft er naar om het aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. totale lasten (c : e) meer dan 85% te laten zijn. Voor 2025 bedraagt dit percentage 91,7%</i>			
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. baten (c : d)</i>	70,8%	93,8%	92,4%
<i>De VNC streeft er naar om meer dan 85% van de baten aan de doelstelling te besteden (c : d). Voor 2025 komt dit percentage, door een legaat én de vrijval van vooruitontvangen subsidies uit op 73,2%.</i>			

Bestemming	Doelstelling						Wervingskosten	Beheer en administratie	begroot 2025
	Voorlichting en educatie	Landschap-museum	Collectief Deltaplan Landschap	Deltaplan beleid en advies	Landschaps herstelprojecten	Interr.VI grenzeloos landschap	Das&Boom (Opvang& advies)		
Laast									
Subsidies en bijdragen									
Afdrachten									
Aankopen en verwervingen									
Uitbesteed werk	26.638	18.907	2.509	308.521	481.545	171.063	21.281	0	0
Publiciteit en communicatie								0	0
Personeelskosten	8.237	18.897	52.354	629.124	235.009	45.921	86.096	181.919	1.257.057
Huisvestingskosten	529	1.779	4.024	50.980	22.338	3.557	7.610	6.953	97.874
Kantoor- en algemene kosten	674	2.265	5.124	64.904	28.439	4.529	9.688	8.846	124.601
Financiële lasten	21	71	162	2.047	897	143	306	278	3.929
Afschrijvingskosten	211	710	1.607	20.354	40.841	1.420	3.038	2.778	71.000
totale uitvoeringskosten	36.310	38.429	65.780	1.076.930	819.069	226.633	128.019	200.774	2.606.952
									2.321.206

Bijlage A Uitvoeringskosten 2025

	Werkelijk		Werkelijk
	2025	Begroot 2025	2024
Gemiddeld aantal personeelsleden*	18,8	19,2	16,2
Totaal bezoldiging bestuurders en toezichhouders	3.000	3.000	3.000
De voorzitter en penningmeester/secretaris hebben voor hun bestuursinzet een vrijwilligersvergoeding ontvangen			

* uitgedrukt in fulltime arbeidsplaatsen

De VNC streeft er naar om de kosten voor beheer en administratie onder de 20% van de totale uitvoeringskosten te houden. Voor 2025 is dit percentage 7,7%.

De kosten worden, daar waar mogelijk, direct toegerekend aan alle kostendragers van de organisatie en zijn verantwoord onder 'uitbesteed werk'.

De personeels-, huisvestings-, kantoor- en algemene- en afschrijvingskosten en rente worden toegerekend aan alle kostendragers op basis van het aantal gerealiseerde arbeidsuren.

5.2 Begroting 2026

Baten:		
Baten van particulieren	175.700	b
Baten van bedrijven	1.036.554	
Baten van loterijorganisaties	800.900	
Baten van subsidies van overheden	180.000	
Baten van andere organisaties zonder winststreven	0	
Overige baten	12.300	
Financiële baten	18.000	
Som der baten	2.223.454	d
Lasten:		
Besteed aan doelstelling		
- Voorlichting/PR en educatie	73.907	
- Landschapsmuseum	45.464	
- Deltaplan beleid en advies	722.083	
- Grenzeloos landschap-interreg VI	152.147	
- Collectief Deltaplan landschap	89.126	
- Pad uit de put	141.847	
- Maasheggen en NPL	10.063	
- Landschapsherstelprojecten	675.096	
- Das&boom, opvang&advies	124.240	
	2.033.973	c
Werving baten		
- Kosten eigen fondsenwerving	23.534	a
- Kosten gezamenlijke acties	0	
- Kosten acties derden	0	
- Kosten verkrijging subsidies overheden	0	
- Kosten van beleggingen	0	
	23.534	
Beheer en administratie		
- Kosten beheer en administratie	165.946	e
Som der lasten	2.223.454	f
Resultaat	0	
Resultaatbestemming		
Toevoeging/onttrekking aan:		
- continuïteitsreserve	0	
- bestemmingsreserves	0	
- herwaarderingsreserve	0	
- algemene reserve	0	
- bestemmingsfonds	0	
	0	
<i>Procentueel aandeel kosten eigen fondsenwerving t.o.v. baten eigen fondsenwerving (a : b)</i>		
	13,4%	
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. lasten (c : f)</i>		
	91,5%	
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan doelstelling t.o.v. baten (c : d)</i>		
	91,5%	
<i>Procentueel aandeel lasten besteed aan beheer en administratie t.o.v. totale lasten (e : f)</i>		
	7,5%	

6. JAARPLAN 2026

6.1. INLEIDING

Er is sprake van een ongebreidelde druk op ons landelijk gebied, echter is het draagvlak voor landschapsherstel groot.

De stikstofcrisis is door het vorige kabinet niet opgelost en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (een grootschalig plan om nu echt werk te maken van natuur, waterkwaliteit en landschap in het landelijke gebied) is geschrapt. Daarentegen zijn de opengestelde budgetten voor agrarisch natuurbeheer groter dan ooit en merken we dat steeds meer grondeigenaren bereid zijn om landschapselementen weer aan te planten en andere maatregelen te treffen om de biodiversiteit te vergroten. Enerzijds is er dus reden voor positiviteit: vanwege het toenemende draagvlak bij grondeigenaren, kunnen we onze impact in het buitengebied blijven vergroten door mooie landschappelijke inrichtingsprojecten te realiseren. Anderzijds is er reden voor grote zorg. De grote opgaves worden maar niet opgelost en de druk op het landelijk gebied blijft onverminderd groot.

Afgelopen jaren benoemde we al dat de ‘slag om de ruimte’ gaande is. Dit werd najaar 2025 pijnlijk bevestigd in de ontwerp-Nota Ruimte. De Nota Ruimte is de integrale langetermijnvisie van het Rijk op de inrichting van Nederland tot 2050, met een doorkijk naar 2100. Geconstateerd moet worden dat de keuzes – of beter gezegd het gebrek aan keuzes – een dusdanige negatieve impact op ons landelijk gebied zullen hebben, dat het behoud van het cultuurlandschap en het behalen van onze natuurdoelen een hele opgave zullen worden.

Ondanks dat onze menskracht beperkt is, zal de VNC zich inzetten om de ruimtelijke ontwikkelingen en druk op ons buitengebied in goede banen te leiden. Dat gaan we doen door beleidsbeïnvloeding, het vormen van coalities en door te ageren tegen plannen die het cultuurlandschap en onze natuur schaden. Tegelijkertijd gaan we pragmatisch aan de slag met natuur- en landschapsherstel. Er zijn hiervoor volop kansen en we zien natuur en landschap herstellen in gebieden waar we actief zijn. En daarbij: hoe mooier we het landschap maken, hoe moeilijker het wordt om het aan te tasten. Want ook burgers en buitenlui gaan zich verzetten als hun mooie natuurrijke omgeving zal worden bedreigd.

Gebieden waar we grootschalig aan de slag gaan met landschapsherstel zijn onder andere: de Limburgse Maasheggen, de Stedendriehoek Apeldoorn, Deventer en Zutphen en het grensgebied van Nederland- Duitsland. De ambitie is om ook aan de slag te gaan in de Achterhoek: het coulisselandschap bestaat hier op veel plekken enkel nog uit restanten, en behoeft drastisch een opknappbeurt. Ten slotte blijven we ons hard maken voor herstel van houtwallen en het verspreiden van kennis hierover. Dit cultuurhistorisch landschapselement staat onder druk en we zoeken naar locaties en samenwerkingen om houtwallen op te knappen.

We maken steeds meer kilometers in het veld dankzij de gestaag groeiende projectenportefeuille van onze groenploeg. Zo maken we blijvend impact. We concluderen daarbij dat de resultaten die we als vereniging boeken niet altijd voldoende zichtbaar zijn voor de buitenwereld. Vanuit onze ‘hands on’ mentaliteit en de beperkte tijds capaciteit raakt de communicatie soms wat ondergesneeuwd. Aan

onze communicatiedoelen zullen we aankomend jaar extra aandacht besteden en waar mogelijk trekken we samen op met andere organisaties.

Ook wordt er meer menskracht op ons project Icoonlandschappen gezet. Het doel is om jaarlijks meerdere icoonlandschappen te benoemen. Hiermee zetten we deze waardevolle gebieden op de kaart en realiseren we een landelijke impact.

Ten slotte produceren we in 2025 'Nederland Op de Kaart'. Met dit project maken we inzichtelijk waar de VNC de afgelopen decennia op landschapsgebied het verschil heeft gemaakt.

6.2. ORGANISATIE

6.2.1 BESTUUR

Binnen het bestuur van de VNC zullen in 2026 de volgende bestuurstermijnen eindigen:

- Robbert Hijdra niet herkiesbaar

Het bestuur van de VNC streeft er naar om in de komende periode tot een stabiele minimale bezetting van 7 leden te komen.

6.2.2 PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS

Voor 2026 is een personeelsgrootte van 20,18 fte begroot. Per 1-1-2026 wordt een nieuw functiehuis geïmplementeerd, geïnitieerd op de CAO Bos en Natuur.

Het vrijwilligersbeleid van de VNC heeft als uitgangspunt om het werken en omgaan met vrijwilligers te professionaliseren, zodat het aantal vrijwilligers de komende jaren kan groeien, met behoud van betrokkenheid en plezier in het werk, zowel bij de VNC-medewerker als de vrijwilliger.

In 2026 zal actief versterking gezocht worden voor de vrijwilligersgroepen 'groenbeheer' en 'Gastheer/gastvrouw Landschapmuseum'.

SMART:

- *Aantrekken 3 nieuwe bestuursleden*
- *Implementatie nieuw functiehuis*
- *Aantrekken 6 nieuwe vrijwilligers*

6.3. VOORLICHTING , FONDSENWERVING EN LEDEN

6.3.1 LANDSCHAPMUSEUM

- *Begrotingspost 'Landschapmuseum' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

Het Landschapmuseum van de VNC zal in 2026 elke woensdag en zondag geopend zijn van 10 uur tot 17 uur. Met de blijvende tentoonstelling over Huis Wylerberg en door de diverse activiteiten omtrent het 100 jarig bestaan van huis Wylerberg in 2024, is het aanbod uitgebreid en de bekendheid toegenomen, en wordt een lichte groei van het bezoekersaantal verwacht.

6.3.2 COMMUNICATIE

- *Onderdeel van begrotingspost 'Voorlichting/PR/educatie' uit Bijl. A Uitvoeringskosten 2026*

Komend jaar willen we met onze bereikte resultaten meer zichtbaar worden voor de buitenwereld. Daartoe zullen we extra accent leggen op onze communicatiedoelen en waar mogelijk trekken we samen op met andere organisaties.

Bij de uitvoering van de projecten en programma's in 2026 zullen we resultaten bij diverse media onder de aandacht brengen. Daarbij wordt onder andere gebruik gemaakt van verkregen beeldmateriaal uit het project 'Het digitale landschapsarchief' van de VNC.

6.3.3 FONDSENWERVING EN LEDEN

- *Begrotingspost 'Eigen fondsenwerving' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

In 2026 zullen voor verschillende (lopende) projecten aanvragen gedaan worden bij fondsen/subsidieverstrekkers. Behaalde successen zullen meer gedeeld worden, waardoor een juiste mindset wordt gecreëerd voor potentiële leden. Drie financiële wervingsacties onder leden zijn gepland. Voorts zal 2026 benut worden om de strategie rondom legatenfondsenwerving verder invulling te geven.

SMART:

- *Extra aandacht voor communicatie rondom bereikte resultaten*
- *Drie financiële wervingsacties onder de leden/donateurs*
- *Ontwikkeling strategie legatenfondsenwerving*
- *Optimalisatie inzet social media*
- *Financiële aanvragen voor projecten uitzetten bij 2 grotere fondsen en 4 kleinere fondsen.*

6.4. PROJECTEN/PROGRAMMA'S VERENIGING NEDERLANDS CULTUURLANDSCHAP

6.4.1 BELEIDSBEINVLOEDING – ONGEBREIDELDE DRUK OP HET BUITENGEBIED - DE UITDAGING VOOR DE KOMENDE JAREN

- *Onderdeel van begrotingspost 'Beleidsbeïnvloeding/advies'*

De druk op het landelijk gebied blijft onverminderd groot. Een miljoen nieuwe woningen moeten worden gebouwd, delfstofwinning, de aanleg van windmolens en zonneparken met bijbehorende hoogspanningstracés en ook defensie zoekt nu ruimte. Echter de ruimte in het intensief gebruikte Nederland is beperkt. We spraken afgelopen jaren al over dat de 'slag om de ruimte' gaande is, en dat er meer landelijke regie noodzakelijk is.

Nieuwe Nota Ruimte: verkeerde keuzes

Het Rijk presenteerde de ontwerp-Nota Ruimte. Hierin worden de nationale ruimtelijke keuzes en richtingen voor Nederland geschetst voor de periode tot 2050, met een doorkijk naar 2100. Echter in de Nota Ruimte worden verkeerde keuzes gemaakt: of wellicht beter gezegd het ontbreekt aan duidelijke keuzes. Op tal van plekken worden groeilocaties aangewezen, waarbij wordt vergeten dat er ook nog iets bestaat als een Natuurnetwerk Nederland, Ecologische Verbindingszones en waardevolle cultuurlandschappen. Pak je de kaart van Natuurnetwerk Nederland erbij, dan valt op dat vele steden en dorpen inmiddels tot aan de grenzen van het Natuurnetwerk zijn opgerukt. In de Nota Ruimte staat letterlijk: *'Daarnaast kan in heel Nederland een 'wijkje erbij' (tot 100 woningen) binnen of aansluitend op een bestaande kern gerealiseerd worden, passend in de ruimtelijke context.'* Hiermee wordt de trend voortgezet; ieder decennium plakken we er wel een wijkje aan. Waar stopt het? De harde waarheid is dat er bepaalde dorpen en steden zijn die niet meer kunnen uitbreiden; uitbreiding betekent hier letterlijk bouwen in de natuur. Tijdens de verkiezingen was de woningnood het belangrijkste verkiezingsthema, waarbij regelmatig op tafel kwam dat de 'strengere natuurregels en beestjes' de woningbouw belemmerden en dat de regelgeving moet worden versoepeld.

VNC: 'Trek harde rode lijnen'

De VNC constateert dat het probleem ligt bij verkeerde ruimtelijke keuzes. Er is visie nodig waar wel en waar niet gebouwd kan worden. Uitgangspunt is dat woningbouw in natuurgebieden, waardevolle cultuurlandschappen en ecologische verbindingszones een no-go is.

Wat gewenst is dat er harde rode lijnen op de kaart getrokken worden. Dit geeft tevens inzichtelijk waar de kansen liggen waar wél gebouwd kan worden. Wat blijkt: er zijn dan nog voldoende locaties te vinden zijn met geringe natuur- en landschapswaardes, waar woningbouw mogelijk is. Op die plekken levert het zelfs een positieve bijdrage aan flora en fauna. Het kiezen van de juiste locaties voor woningbouw voorkomt tevens eindeloze procedures. Want als je in waardevolle gebieden gaat bouwen, kun je op je klompen aanvoelen dat er beschermde diersoorten leven.

Tegelijkertijd concluderen we dat er veel kansen liggen voor landschapsherstel. Het Aanvalsplan Landschap wordt door een breed publiek gedragen. Er is een toenemende interesse bij grondeigenaren om medewerking te verlenen aan landschapsherstel op hun gronden. Er zijn subsidies en fondsen te vinden die dit landschapsherstel willen financieren en het toenemende

budget voor het agrarisch natuurbeheer zal de aankomende jaren stijgen, waardoor grondeigenaren een beheervergoeding kunnen krijgen. Tegelijkertijd merken we dat aanvullende financiering, in de vorm van een inkomstendervingvergoeding voor grondeigenaren, het verschil kan maken in grootschalige landschapsherstelprojecten.

Strategie

De VNC blijft alert dat natuurwaardes en waardevolle landschappen niet verloren gaan door ruimtelijke ontwikkelingen en verkeerde beleidskeuzes. Echter de middelen en menskracht hiertoe is beperkt. Het is onmogelijk om alle ruimtelijke ontwikkelingen tegen te gaan of ten goede te keren. Daarom zetten we in op beleidsbeïnvloeding, waarbij we proberen aan de voorkant invloed uit te oefenen. Dit voorkomt dat de VNC niet continue hoeft te reageren op schadelijke ruimtelijke plannen.

Op bijeenkomsten blijft de VNC de luis in de pels, en zal zich verzetten tegen ongebreidelde uitbreidingsdrift van dorpen en steden op locaties die het natuur- en landschapsbelang schaden. Daarbij blijven we typische voorbeelden aanhalen van hoe het niet moet en benoemen we alternatieven.

Een selectie van representatieve casussen zullen onze aandacht krijgen. Daarbij moet pragmatisch te werk worden gegaan. Niet enkel aangeven waar niet gebouwd kan worden, maar zelf ook alternatieve locaties voor woningbouw benoemen, waar geen of slechts geringe landschappelijke waarde aanwezig is. En mochten schadelijke ruimtelijke ingrepen niet te voorkomen zijn, dan blijft de inzet om in ieder geval voldoende natuur- en landschapscompensatie af te dwingen. Indien nodig zullen we de juridische weg bewandelen, waarbij we zoveel mogelijk samenwerking zoeken met gelijkgestemde organisaties, initiatieven en personen.

Om grote landschapsherstelprojecten mogelijk te maken blijven we de actieve benadering hanteren. Niet enkel wachten tot personen of organisaties een beroep op ons doen, maar juist zelf actief een gebied uitkiezen voor landschapsherstel, draagvlak creëren en financiële middelen werven. En zoeken naar de samenwerking met lokale initiatieven en agrarische collectieven. Want door middel van samenwerking kunnen we onze impact vergroten. Daarbij zoeken we ook steeds vaker de samenwerking met private investeerders en het bedrijfsleven. Zij kunnen middelen beschikbaar stellen die niet gebonden zijn aan strenge staatssteuneisen, waardoor we grondeigenaren bijvoorbeeld een inkomstendervingsvergoeding kunnen betalen. Dit versterkt onze slagkracht. Ten slotte blijven we op landelijk niveau onze expertise leveren om het Aanvalsplan Landschap verder te verwezenlijken en zullen we inzetten op een effectieve besteding van de extra agrarisch natuurbeheergelden.

SMART

- *Inzet op beleidsbeïnvloeding om ruimtelijke druk op het landelijk gebied in goede banen te leiden.*
- *Inzet op een maximale en effectieve inzet van de 500 miljoen die door de overheid wordt vrijgemaakt voor agrarisch natuurbeheer.*
- *Expertise leveren voor een juiste uitvoering van het Aanvalsplan Landschap.*
- *Samenwerking met lokale initiatieven en agrarische collectieven versterken.*

- *Inzet op private investeerders en bedrijfsleven om landschapsherstel te realiseren.*

6.4.2 ADVIES

- *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*
De VNC heeft de afgelopen jaren voor diverse organisatie/instanties/overheden (betaald) adviezen opgesteld met betrekking tot landschapsbeheer/herstel, en opstellen van landschapsvisies. Voor 2026 wil de VNC deze opdrachtenportefeuille verder uitbreiden. Op deze wijze kan de VNC enerzijds met het geven van deskundig advies op het gebied van landschapsontwikkeling en -behoud haar doelstellingen verder realiseren, en anderzijds worden extra inkomsten gegenereerd.

Een traject waar de VNC al enkele jaren bij betrokken is, en inzet op verdere continuering, is het Buitenland van Rhoon. VNC maakt samen met het Louis Bolk Instituut, SOVON, Natuurbalans, Delphy en WUR deel uit van het consortium dat de gebiedscoöperatie adviseert en begeleidt bij de uitvoer van het streefbeeld. VNC zal zich daarbij voornamelijk concentreren op landschapselementen zoals hoogstamboomgaarden, natuurvriendelijke oevers, heggen en erfbeplanting.

SMART

- *Inzet op continuering van het consortium voor project Buitenland van Rhoon*
- *Inzet op behalen van minimaal 3 tot 5 betaalde adviesopdrachten voor 2026.*

6.4.3 LIMBURGS MAASHEGGENPROJECT

- *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*
Om het Maasheggenlandschap te herstellen hebben de drie gemeenten: Bergen, Gennep en Mook en Middelaar in het verleden een visie laten opstellen door de VNC. Naar aanleiding van die visie hebben de drie gemeenten de handen ineengeslagen.

Gezamenlijk is door de gemeenten een subsidie aangevraagd en verkregen van de Regionale Investeringsagenda Regio Noord-Limburg. Het doel is om 77,5 kilometer aan nieuwe maasheggen te realiseren, en 15 kilometer aan heggen te herstellen. Tevens worden 3.550 overstaanders (vrijstaande bomen in de heg) aangeplant. Voor het herstel worden gaten in de heggen weer opgevuld, waardoor het netwerk van aaneengesloten heggen weer onderling verbonden wordt. Met de aanplant van nieuwe heggen breiden we dit netwerk nog verder uit. Zo worden de Limburgse Maasheggen voor een belangrijk deel in oude luister hersteld en verder ontwikkeld.

De VNC levert sinds 2023 de projectleider voor dit omvangrijke herstelproject.

Dit omvangrijke project biedt een mooie kans aansluiting te zoeken bij de UNESCO-status van de Maasheggen aan de Brabantse kant. Hierdoor kan de bekendheid van het gehele gebied zowel landelijk als internationaal toenemen en kan het gehele Maasheggenlandschap een lichtend voorbeeld worden van een succesvolle verwevenheid van natuur, landbouw en recreatie.

De ambitie is hoog, echter de realisatie wordt belemmerd door de regelgeving van Rijkswaterstaat die de aanplant van hagen bemoeilijkt in de uiterwaarden. Toch weten we jaarlijks kilometers aan nieuwe hagen te realiseren. Positief is dat het project verlengd is met een looptijd tot en met 2027, waardoor de realisatie van de gehele ambitie nog steeds haalbaar is.

SMART

- *Uitvoering geven aan de projectonderdelen*

6.4.4 ICOONLANDSCHAPPEN

• *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

Grote delen van onze soms duizenden jaren oude natuurrijke agrarische cultuurlandschappen zijn reeds verdwenen door ruilverkaveling, wegenaanleg, delfstofwinning en verstedelijking. Gelukkig zijn er ook gebieden die desondanks overeind zijn gebleven en hun cultuurlandschappelijke en -historische waarden hebben weten te behouden. Landschappen die vertellen hoe mooi, rijk en inspirerend ons land kan zijn, waar de geschiedenis nog zichtbaar is en waar wilde flora en fauna bewaard zijn gebleven. Gebieden die als zodanig een nationale voorbeeldfunctie hebben en van een onomstreden iconische waarde zijn voor het Nederlandse cultuurlandschap, oftewel: Icoonlandschappen.

De VNC gaat deze landschappen belonen met de waardering die zij verdienen. Een onderscheiding die een buitengewoon compliment geeft aan de bewoners van zo'n gebied en deze zodoende voorziet van een waardering met nationale uitstraling. Een erkenning waardoor iedereen in Nederland weet waar deze icoonwaardige cultuurlandschappen liggen.

Nationale icoonlandschappen worden genomineerd en onderscheiden. Daarbij gaat het niet om geldbedragen, maar om de eer, de herkenbaarheid in cultuurlandschappelijk en cultuurhistorisch opzicht, en om de erkenning van hoge kwaliteit en gastvrijheid die bezoekers ervaren. Jaarlijks zullen diverse unieke gebieden de erkenning krijgen die ze als nationale icoonlandschappen voor heel Nederland op de kaart zullen zetten.

SMART

- *Bekendmaking diverse Icoonlandschappen van Nederland.*
- *Doorontwikkeling verdere te nomineren locaties*

6.4.5 PAD UIT DE PUT

• *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

De VNC is in 2025 dankzij een extra bijdrage van € 1,15 miljoen van de Nationale Postcode Loterij het project Pad uit de Put gestart. Dit betreft een samenwerking met Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON) en IVN Natuureducatie. Gedrieën wordt aan de slag gegaan om de penibele situatie van padden in Nederland drastisch te verbeteren. Het vierjarig project voorziet in verschillende maatregelen om leefgebied te herstellen en om te verhelpen dat dieren ongezien en ongemerkt in rioleringen verdwijnen.

De gewone pad wordt steeds minder gewoon. Het aantal padden in Nederland is de afgelopen vijftien jaar met ruim 55% afgenomen. De kwaliteit van hun leefgebied gaat achteruit en raakt versnipperd. Jaarlijks komen in Nederland een half tot één miljoen amfibieën in straatputten terecht,

waar ze niet uit kunnen ontsnappen, met de dood tot gevolg. Geen wonder dus dat het slecht gaat met de amfibieën. Maar gelukkig zijn er nu oplossingen voorhanden.

De projectpartners de VNC, RAVON en IVN bundelen hun krachten voor een totaalpakket aan maatregelen om padden en andere amfibieën van de ondergang te redden. In samenwerking met gemeentes plaatsen we 'paddentrappen', waarmee de padden weer uit de putten kunnen klimmen. Ook bieden we oplossingen voor het aanpassen van stoepranden, waardoor padden, kikkers en salamanders de straat kunnen oversteken zonder in de put te vallen. Daarnaast richten we het omliggende landschap in met landschapselementen en poelen, zodat padden minder de weg over hoeven te steken. Verder leggen we samen met scholen en kinderopvanglocaties zogenoemde 'tuiny poelen' aan in tuinen of wijken en stimuleren we het bedrijfsleven om amfibievriendelijke maatregelen te treffen.

SMART

- *Uitvoering geven aan de diverse projectonderdelen:*
 - *Opstellen paddenplannen*
 - *Inrichting landschap*
 - *Plaatsen paddenladders*
 - *Aanleg 'tuiny poelen'*

6.4.6 LANDSCHAPHERSTEL

- *Begrotingspost 'landschapsherstelprojecten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

De projectenportefeuille heeft de afgelopen jaren een gestage groei doorgemaakt. Doel is deze groei voort te zetten, d.m.v. consequente acquisitie en consistent kwaliteitswerk tegen een concurrerende prijs.

SMART

- *uitvoering van de lopende meerjarige uitvoeringsprojecten*
- *Onderhoud landschapselementen bij diverse terreinbeherende instanties*
- *Onderhoud voor het Collectief Deltaplan en gemeente(n) in de Maasheggen*
- *Uitvoering terreinbeheer Wylerberg en Duivelsberg;*
- *Regulier onderhoud van landschapselementen op landgoederen;*
- *Periodieke uitvoering van beheermaatregelen voorbeeldgebied Ooijpolder-Groesbeek.*

6.4.7 PROGRAMMA MAASHEGGEN

Het lopende gebiedsproces zal aandacht geven aan het aan het meerjaren uitvoeringsprogramma voor de Noordelijke Maasvallei en een herijking van het Brabants Natuurnetwerk met meer flexibiliteit en mogelijkheden voor herstel van heggen.

De activiteiten voor het extra project Postcodeloterij en het collectief Deltaplan Landschap worden hieronder nader toegelicht.

Extra project postcodeloterij

- *Begrotingspost 'Maasheggen Postcodeloterij' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2025*

Met diverse grondaankopen, de aanleg van een heggennetwerk en uiteraard het bereiken van de belangrijke pijler om de UNESCO Man and Biosphere status te verkrijgen, is het project grotendeels afgerond. succesvol doorlopen. Voor 2026 en komende 20 jaren zal het beheer van de aangelegde heggen op de grondposities van de VNC gecontinueerd worden, en zullen teksten/beeld/opmaak voor het Maasheggenboek zover mogelijk gereed komen.

SMART

- *Beheer op verkregen gronden*
- *Productie beeldmateriaal/ tekst Maasheggenboek*

Collectief Deltaplan Landschap

- *Begrotingspost 'Collectief Deltaplan Landschap'*

In 2025 is hard gewerkt om het extra beschikbare budget van 500k dat per 1-1-2026 beschikbaar komt, in te vullen. Het collectief wordt hiermee 2,5x zo groot. In totaal zal per 1-1-2026 ongeveer 233 hectare aan grasland- en akkerpakketten en 45 km heggen weggezet gaan worden, en wordt verder invulling gegeven aan het kwaliteitshandboek, contractvorming en contractbeheer en ecologische monitoring.

SMART

- *voortzetting deelname bestuur*
- *invulling geven aan kwaliteitshandboek*
- *coördinatie contractvorming en contractbeheer, ecologische monitoring en audit*

6.4.8 SOORTBESCHERMING

- *Onderdeel van begrotingsposten 'Deltaplan beleid en advies' en 'landschapsherstelprojecten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

De VNC gaat zich meer inzetten op bescherming van specifieke bedreigde plant- en diersoorten in het cultuurlandschap. Afgelopen 2 jaar heeft de VNC, in samenwerking met de provincie Gelderland, een project gerealiseerd in de bescherming van de zeldzame **eikenzandbij**. De groenploeg van de VNC heeft lokaal een leefgebied opnieuw geschikt gemaakt voor deze soort. In 2025 heeft dit geleid tot een groot succes: de eikenzandbij was teruggekeerd. 2026 en volgende jaren zal het bijbehorende beheer worden uitgevoerd.

Met de provincie Gelderland wordt in 2026 bekeken om aansluitend 10 nieuwe leefgebieden geschikt te maken/beheren/monitoren.

Eind 2023 is fase 2 van het project '**wilde appel en peer**' gestart. Fase 1 heeft in kaart gebracht hoe het met deze soorten gaat; helaas niet goed. Meer dan de helft van de Nederlandse wilde peren en zo'n 40% van de wilde appels groeit in Gelderland. Daarmee is bescherming van deze soorten in deze provincie van nationaal belang. In Gelderland komen nu nog ongeveer 68 exemplaren van de wilde appel en 14 van de wilde peer voor.

In opdracht van de provincie Gelderland is de VNC fase 2 gestart. Dit project loopt tot eind 2026, en gaat de expertkennis vertalen naar praktische en beknopte informatie zodat terreinbeheerders op basis daarvan zelf aan de slag kunnen met de bescherming van wilde appels en peren in hun eigen gebieden. Ook worden nieuwe wilde appels en peren op geschikte plekken aangeplant. De resultaten

van de beheersmaatregelen worden gemonitord, zodat meer kennis ontstaat over succesvol beheer van wilde appels en peren.

SMART

- *Vervolg bescherming eikenzandbij; inzet op 10 nieuwe leefgebieden geschikt maken/beheren/monitoren*
- *Afronding fase 2 project 'wilde appel en peer'*

6.4.9 LANDSCHAPSHERSTEL STEDENDRIEHOEK APELDOORN, DEVENTER EN ZUTPHEN

- *Onderdeel van begrotingsposten 'Deltaplan beleid en advies' en 'landschapsherstelprojecten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

De VNC is op steeds meer plekken door heel Nederland actief. Komende jaren gaan we aan de slag met de verbetering van het landschap in de Stedendriehoek; de regio rondom Apeldoorn, Deventer en Zutphen.

Hiervoor is de VNC een samenwerking aangegaan met energiemaatschappij Vandebron, met als doel het herstellen van het landschap in de omgeving Stedendriehoek. Naast Vandebron werken we samen met verschillende andere partijen, zoals boeren, landschapspartijen en overheden.

In het project staat de aanleg van groenblauwe dooradering centraal. Dankzij de bijdrage van Vandebron kunnen we daar een voortvarende start mee maken. Die bijdrage wordt gecombineerd met publiek geld om een nog grotere positieve impact op het landschap te kunnen hebben. Eind 2025 is op deze wijze ruim 20km aan landschapselementen in het projectgebied aangelegd.

De samenwerking met energiemaatschappij Vandebron wordt in 2026 gecontinueerd, en wederom zal de VNC publiek geld proberen te genereren, voor nog meer impact in het gebied.

SMART

- *uitvoering geven aan de diverse projectonderdelen.*

6.4.10 RESTAURATIE COMPLEXE HOUTWALLEN

- *Onderdeel van begrotingsposten 'Deltaplan beleid en advies' en 'landschapsherstelprojecten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

Houtwallen hebben al sinds jaar en dag de speciale aandacht van de VNC. En dat is ook nodig, want deze karakteristieke beplante aarde wallen zijn ten onrechte het ondergeschoven kindje onder de landschapselementen. Ofwel omdat geen subsidie bestaat voor het onderhoud. Ofwel omdat goedbedoelde initiatieven het 'wal'-gedeelte van de houtwal achterwege laten en zodoende enkel houtsingels opleveren, die ecologisch compleet andere functies hebben dan houtwallen. Dit terwijl juist de combinatie van wal, beplanting en vaak greppel – zoals het een goede houtwal betaamt – zorgt voor een unieke waarde voor de biodiversiteit, waar weinig andere landschapselementen aan kunnen tippen. De belangrijke rol die houtwallen dan ook vervullen in het Nederlandse cultuurlandschap, zowel cultuurhistorisch als ecologisch, maken dat zij bijzondere aandacht verdienen.

Afgelopen jaar heeft de VNC, met een bijdrage van de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed en het Ars Donandi Fonds, een restauratie uitgevoerd van een complexe houtwal: dit is een houtwal met specifieke cultuurhistorie en biodiversiteit, bijvoorbeeld bijzondere beplantingen en kruidenvegetaties, die mogelijk een bedreigde status bevatten. Onderdeel was tevens het opstellen van een factsheet, waarbij kennis, onderzoek en praktijk zijn samengebracht. In dit project heeft de VNC weer samengewerkt met Bert Maes en René van Loon, experts op het gebied van wilde bomen en struiken. VNC werkt al een aantal jaar nauw samen met hen rond een project voor de wilde appel en de wilde peer in de provincie Gelderland.

In 2026 willen we hier een vervolg aan geven, en zullen we ons hard blijven maken voor herstel van houtwallen en het verspreiden van kennis hierover. Dit cultuurhistorisch landschapselement staat onder druk en we zoeken naar locaties en samenwerkingen om houtwallen op te knappen.

SMART

- *Initiëren nieuwe locaties en samenwerkingen voor restauratie houtwallen.*

6.4.11 GRENZELOOS LANDSCHAP

- *Onderdeel van begrotingsposten 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

In 2023 is de VNC, samen met onze Duitse partner Naturschutzzentrum Kleve, het Interreg VI project 'Grenzeloos Landschap' gestart, dat gericht is op landschapsherstel rondom de Nederlands-Duitse grens. Met dit 4 jarige project gaan we het landschap versterken met onder andere 10 kilometer heggen, en maken we de waterlopen gezonder zodat ze zowel in zeer droge als natte perioden beter functioneren. Hiermee maken we het landschap beter bestand tegen extreme weersomstandigheden, en scheppen we meer bestaanszekerheid voor de boerenbedrijven in de omgeving. Natuurlijk komen alle maatregelen ook de biodiversiteit en cultuurhistorie ten goede. Het project vindt nadrukkelijk plaats aan beide zijden van de Nederlands-Duitse grens, want planten en dieren trekken zich van door mensen bedachte grenzen natuurlijk niets aan. Door juist de verbinding tussen Nederland en Duitsland te maken, bereiken we veel meer dan wanneer ieder land op eigen houtje te werk zou gaan. De versterking van het landschap vindt grofweg plaats tussen Mook-Middelhaar, Land van Cuijk, Gennep en Bergen (L) aan de Nederlandse kant en Goch, Weeze, Kalkar en Uedem aan de Duitse kant.

SMART

- *uitvoering geven aan de diverse projectonderdelen van het interreg project.*

6.4.12 NEDERLAND OP DE KAART

- *Onderdeel van begrotingspost 'Deltaplan beleid en advies' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

De VNC is gestart met de ontwikkeling van het project 'Nederland op de kaart': een overzicht van locaties waar door (of dankzij) de VNC, en voorloper Das&Boom, een mooi landschapsherstel heeft plaatsgevonden en goed beheer wordt uitgevoerd. Met dit project wil de VNC inzichtelijk maken waar we de afgelopen decennia op landschapsgebied het goede voorbeeld geven en het verschil hebben gemaakt.

SMART

- *Start ontwikkeling van de kaart middels intekenen met GIS van de diverse landschapselementen*

6.4.13 HET DIGITALE LANDSCHAPSARCHIEF

- *Onderdeel van begrotingspost 'Voorlichting/PR/educatie', Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

De VNC beschikt over een uitgebreid digitaal landschapsarchief, o.a. met beeld vanuit de Stichting Natuurbeelden/Beeld en Geluid, waarin de VNC heeft geparticipeerd.

De VNC legt regelmatig zelf bijzondere cultuurlandschappen vast. De VNC beschikt daarvoor over drie drones, waarmee bijzondere cultuurlandschappen door de seizoenen in beeld worden gebracht. In 2026 zal verder gewerkt worden aan het vullen van dit digitale landschapsarchief. Beelden worden ingezet voor diverse projecten van de VNC, zoals het Landschapmuseum, Icoonlandschappen, en social media.

SMART

- *Productie nieuw beeldmateriaal: vastleggen 5 verschillende cultuurlandschappen*
- *Inzet beelden t.b.v. social media en projecten van de VNC*

6.4.14 GOUDEN MISPEL

- *Onderdeel van begrotingspost 'Kantoor- en algemene kosten' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

De VNC zal in 2026 haar Gouden Mispel uitreiken. De Gouden Mispel als onderscheiding zal uitgereikt worden aan drie personen of organisaties die een uitzonderlijke of essentiële bijdrage hebben geleverd aan de bescherming of ontwikkeling van het Nederlands Cultuurlandschap.

SMART

- *Uitreiking Gouden Mispel december 2026*

6.4.15 DAS&BOOM

- *Begrotingspost 'Das&Boom' uit Bijlage A Uitvoeringskosten 2026*

In 2026 zullen door Das&Boom weer diverse betaalde opdrachten uitgevoerd worden voor (semi) overheden, adviesbureaus en particuliere organisaties. Zo zullen gegevens (dassenburchtlocaties en/of dassenslachtoffers) verstrekt worden, of advies gegeven worden.

Das&Boom is afgelopen jaren diverse malen ingeschakeld bij dassenverhuizingen. Das&Boom werkt alleen mee aan het verhuizen van dassenburchten als aan specifieke criteria wordt voldaan. Bij het adviseren bij inrichtingsplannen wordt door Das&Boom zoveel mogelijk gezocht naar synergievoordelen voor landschapsontwikkeling en kennisuitwisseling met de VNC. Verder zal de Stichting Das&Boom, net als voorgaande jaren, zich ontfemen over de verzorging van de twee dassen van het Landschapmuseum.

SMART

- *Diverse adviesopdrachten*
- *Verzorging dassen Landschapmuseum*

7. VERANTWOORDINGSVERKLARING

Drie principes

Het bestuur van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap onderschrijft de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezicht houden' (vaststellen of goedkeuren van plannen, en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van de 'uitvoering'.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van de middelen zodat effectief en doelmatig wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing in de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

1. Scheiding tussen de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren

Het bestuur is belast met het besturen van de vereniging overeenkomstig de statuten en het huishoudelijk reglement. De vereniging kent een directeur, die door het bestuur wordt benoemd. De directeur voert de doelstellingen van de vereniging uit, rekening houdend met de daarbij door het bestuur aangegeven prioriteiten en staat daarin tevens de andere verenigingsorganen bij. De directeur, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, is belast met de voorbereiding en de uitvoering van de besluiten van het bestuur, alsmede met het beheer van de terreinen binnen door het bestuur aangegeven kaders. Binnen door het bestuur te stellen kaders, is de directeur verantwoordelijk voor zijn, door het bestuur bepaalde, werkzaamheden, waaronder kunnen vallen personeelsbeheer en -beleid, het financiële beleid en beheer van de vereniging, alsmede de inzet van middelen ten behoeve van zijn functie. De kaders waarbinnen de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de directeur vallen, zijn vastgelegd in een door het bestuur vastgesteld directiestatuut.

Het toezicht houden gebeurt door de leden van de vereniging via de algemene ledenvergadering. Aan de algemene ledenvergadering komen in de vereniging alle bevoegdheden toe die niet door de wet of de statuten aan het bestuur zijn opgedragen. Het bestuur brengt op een algemene ledenvergadering, binnen zes maanden na afloop van het verenigingsjaar, zijn jaarverslag uit en doet, onder overlegging van een balans en een staat van baten en lasten, rekening en verantwoording over zijn in het afgelopen verenigingsjaar gevoerd bestuur.

2. Optimale besteding van middelen

Iedere vier jaar wordt een meerjarenbeleidsplan opgesteld (het huidige plan loopt van 2019-2022) met daarin een meerjarenbegroting. Het meerjarenbeleidsplan wordt uitgewerkt in een jaarplan met daarin per project de geconcretiseerde en meetbare doelstellingen en activiteiten. Projecten worden zoveel mogelijk SMART geformuleerd: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden.

Verbeterpunten n.a.v. evaluaties worden indien mogelijk doorgevoerd in lopende projecten en zijn aandachtspunten voor toekomstige projecten.

3. Optimale relaties met belanghebbenden

De belanghebbenden van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap zijn divers. De communicatie is met name agenderend, stimulerend en inspirerend. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van verschillende soorten media en uitingen zoals website, ledenblad, social media, studiedagen/symposia, interviews, memo's, pleitnota's.

Ideeën, wensen en opmerkingen worden waar mogelijk meegenomen als input voor nieuwe projecten/besluitvorming.

Klachten worden afgehandeld volgens de klachtenprocedure uit het Handboek Procedures van de VNC, om zo te komen tot verbetering.

De belanghebbenden worden onderverdeeld in de volgende groepen:

- **Leden**

De informatievoorziening naar de leden van de VNC verloopt via het kwartaalblad *Landschappelijk*, specifiek en incidenteel via e-mail of mailing, de jaarlijkse algemene ledenvergadering, het Landschapmuseum en via de website/social media.

- **Vrijwilligers**

Uitgangspunt van het vrijwilligersbeleid van de VNC is het werken en omgaan met vrijwilligers te professionaliseren zodat het aantal vrijwilligers de komende jaren kan groeien, met behoud van betrokkenheid en plezier in het werk, zowel bij de VNC-medewerker als de vrijwilliger, waardoor vrijwilligers daadwerkelijk het gevoel krijgen erkend en gewaardeerd te worden.

Bij verschillende werkzaamheden kan een netwerk van vrijwilligers worden ingezet. De communicatie verloopt via het kwartaalblad *Landschappelijk*, frequente inhoudelijke 'updates' per e-mail en werkoverleggen. Regelmatig wordt input aan de vrijwilligers gevraagd voor verbeteringen.

- **Overheden en politiek**

Primaire insteek van het Deltaplan voor het landschap van de VNC is het geven van een krachtige impuls aan de kwaliteit van ons landschap. Biodiversiteit, cultuurhistorie en recreatieve ontsluiting vormen daarbij richtsnoeren om de eigenaren en beheerders van het landelijke gebied in staat te stellen deze extra landschapszorg duurzaam voor hun rekening te nemen. Om dit te bereiken vindt gevraagd en ongevraagd beleidsbeïnvloeding plaats op politiek, bestuurlijk en ambtelijk (rijks, provinciaal en gemeentelijk) niveau.

- **Maatschappelijke organisaties**

De VNC werkt veel samen met maatschappelijke organisaties. Afstemming en/of samenwerking en informatie-uitwisseling met maatschappelijke partijen vindt plaats als dat gezien het krachtenveld logisch is, bijvoorbeeld om te anticiperen op bepaalde politieke of beleidsmatige beslissingen op het gebied van landschaps-, natuur-, milieu-, water-, landbouw-, of plattelandsbeleid.

- **Bedrijven**

Samen met banken, pensioenfondsen, woningbouwcorporaties, energiebedrijven, vastgoedexploitanten, (groene) zakenlieden en financieel deskundigen worden mogelijke financieringsconstructies uitgekristalliseerd en getoetst op haalbaarheid. Verrassende ontmoetingen door het benaderen van het bedrijfsleven voor financiering van een groene constructie als het Deltaplan, leveren interessante inzichten en draagvlak op.

- **Kennisinstellingen**

De VNC treedt, al dan niet op verzoek, in contact met kennisinstellingen zoals universiteiten en onderzoeksinstituten en wetenschappelijke bureaus van politieke partijen. Wij proberen ons gedachtegoed in wetenschappelijke kringen te ventileren door onderzoekers, docenten en studenten te inspireren met het Deltaplan voor het Landschap in de breedste zin van het woord. Dit doen we door middel van strategische samenwerkingsverbanden, het verzorgen van lezingen en/of colleges, het volgen en verzorgen van studiedagen, het bezoeken van en participeren in symposia, veldbezoeken, publicaties in (vak-) en opiniebladen, etc.

- **Financiers**

Via projectaanvragen / evaluaties / rapportages wordt aan de financiers een duidelijk beeld van de organisatie en het betreffende project geschetst. Voor zover passend binnen de doelstellingen van de organisatie wordt rekening gehouden met de ideeën, opmerkingen, wensen en klachten van de financiers.

De Postcode Loterij is een belangrijke partner voor de VNC. Sinds 2009 ontvangen wij van de loterij een jaarlijkse bijdrage van € 500.000,-. Aantrekkelijk is dat de steun meerjarig is en de bijdragen vrij te besteden zijn. Met deze bijdragen heeft de VNC vele extra mooie projecten kunnen verwezenlijken.

BIJLAGE 1: Controleverklaring afgegeven bij de samengevatte jaarcijfers 2025

VERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Ons oordeel

Bijgesloten financieel verslag van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap te Beek-Ubbergen is ontleend aan de gecontroleerde jaarrekening 2025 van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap.

Naar ons oordeel is het bijgesloten financieel verslag in alle van materieel zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde jaarrekening 2025 van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap op basis van de grondslagen zoals beschreven in de gecontroleerde jaarrekening 2025.

Het financieel verslag bestaat uit:

1. de samengevatte balans per 31 december 2025;
2. de staat van baten en lasten over 2025
3. bijlage A uitvoeringskosten 2025

Financieel verslag

Het financieel verslag bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. Het kennismaken van het financieel verslag en onze verklaring daarbij kan derhalve niet in de plaats treden van het kennismaken van de gecontroleerde jaarrekening van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap en onze controleverklaring daarbij. Het financieel verslag en de gecontroleerde jaarrekening bevatten geen weergave van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden sinds de datum van onze controleverklaring van 5 juni 2026.

De gecontroleerde jaarrekening en onze controleverklaring daarbij

Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij de gecontroleerde jaarrekening 2025 van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap in onze controleverklaring van 5 juni 2026.

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor het financieel verslag

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het financieel verslag 2025 op basis van de grondslagen zoals beschreven in de gecontroleerde jaarrekening 2025.

Onze verantwoordelijkheden

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel of het financieel verslag in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent is met de gecontroleerde jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 810 'Opdrachten om te rapporteren betreffende samengevatte financiële overzichten.

Nijmegen, 5 juni 2026

BGH Accountants B.V.

w.g. F.W.H. ten Haaf RA MSc